

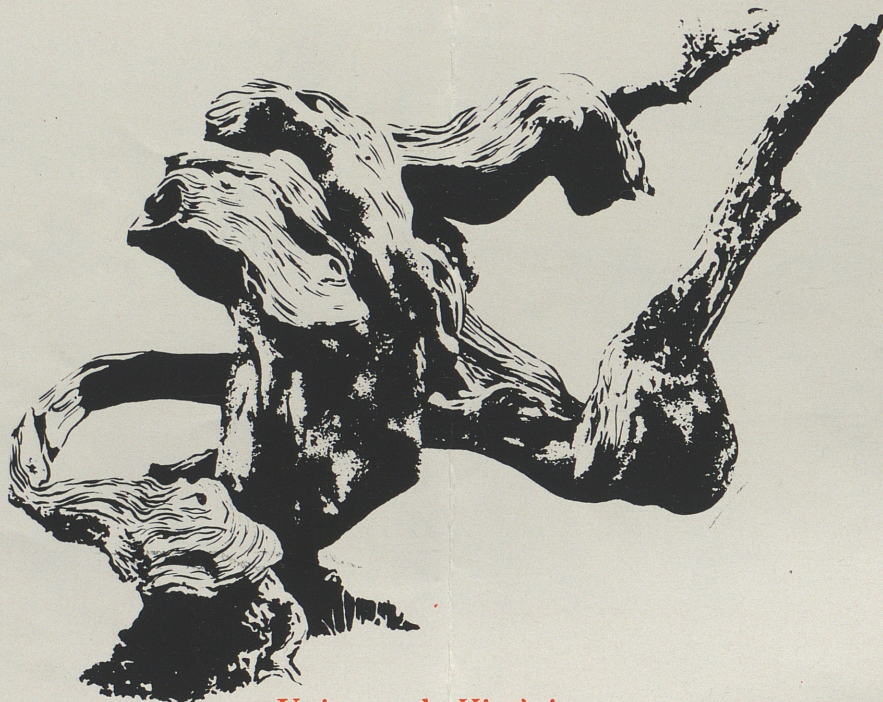
lluc

desembre 77 | n° 676 | 30 pts

UN
Congrés
de la
CONGRÉS
Libertat
Catalana
INSÒLIT

Figueras

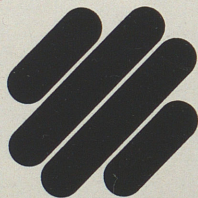
D'una mateixa arrel

Units per la Història.

Avui ens hem reunit en la confiança, l'amistat i el treball.

Per això, la nostra mútua comprensió ha estat immediata, total i definitiva a partir de la nostra presència a les Illes; i és perquè som un mateix poble que viu i treballa amb les mateixes arrels i conviccions.

**BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA
BANC MERCANTIL
DE MANRESA
BANC DE GIRONA**

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

DESEMBRE 77

LLUC

Revista mensual, n.º 676

Any LVII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
 Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
 Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
 Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
 Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals

Estranger: 350 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 30 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

—Sumari—

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Català, idioma oficial, ara.** ¿Per què el Govern espanyol —diuen— no vol concedir l'oficialitat de la nostra llengua en el règim pre-autonòmic de les Illes?
- 3 Congrés de Cultura catalana: **Manifest de la cultura catalana**, que es féu públic al final del Congrés, dia 27 de novembre proppassat.
- 4 Antoni Serra: **Valoració política d'un Congrés insòlit.** No era un Congrés per a minories preparades, acadèmic per a erudits o especialistes, sinó el motor cultural on la dinàmica col·lectiva retrobà la seva vertadera projecció de present.
- 6 Xavier Garcia-Cassanyes: **El Congrés s'ha acabat.** Balanç dels esdeveniments i activitats que, sobretot a les Illes, ha portat el Congrés de Cultura Catalana.
- 12 **L'ESGLÉSIA NOSTRA. Església i cultura en el CCC.** Bartomeu Bennàssar i Vicens comenta la ponència o dictamen final de l'àmbit «El fet religiós» del Congrés. Arriba a aquesta conclusió: «Crec que és un camí encertat i, tal volta, l'únic amb futur, tant per al nostre poble com per a la nostra Església».
- 16 Dia 23 de desembre del 76 Antoni J. Colom i Gabriel Janer pronuncien, a Pollença, una conferència sobre el fundador a aquella villa d'una escola de la Institució lliure d'ensenyança: **Guillem Cifre de Colonya i «La Institución libre de Enseñanza».**
- 20 Publicam la versió del portuguès, feta per Xavier R. Baixeras, del conte d'Agustina Bessa Luís. **Filosofia verda.**
- 22 ART. Guillem Cabrer conversà amb **Alvar: una entrevista en tres etapes.**
- 24 Jaume Carbonell: **Els siurells.** Sobre l'origen i significat d'aquest exponent de la nostra cultura autòctona.
- 26 **INDEX DE LLUC 1977**, per autors.

Català, idioma oficial, ara

Escrivim aquestes ratlles sota la impressió de llàstima que ens han fet els nostres pobrets parlamentaris en els seus intents repetits d'entrevistar-se amb el Sr. Clavero Arévalo, el ministre de relacions amb les «regions» de l'Estat espanyol. Semblava que era l'antesala que els amics pobres o la tieta fadrina i desvalguda solen haver de suportar en les seves visites, sempre molestes, als grans senyorassos. Es veu que a Madrid, n'estan ben enfora de les nostres pretensions autonòmiques, no frissen gens per conèixer aquest projecte de Real Decret que regula la pre-autonomia de les Illes. Com que els illencs solem ser tan bonallots, i endemés no arribam al milió i mig (!), no feim gaire renou i vivim encalmats en la pacífica possessió de les nostres platges, els senyors de Madrid no ens solen fer, com ja és habitual, gens ni mica de cas. Sobretot no tenen pressa.

En una cosa sí que no en tenen gens, de pressa: en reconèixer l'ús oficial del català.

Ja han fet córrer que això, ho ha de regular la Constitució. Abans de la Constitució, res: només castellà.

No sabem de quina mànegua s'ho han tret aquests senyors, tan encastellats i tan juristes! Com si el dret d'usar per qualsevol afer judicial la nostra llengua, ens hagués estat llevat per una Constitució, votada democràticament. Com si aquest dret tan elemental, tan **natural**, de parlar sempre i en qualsevol ocasió, planera o oficialisca, per anar per casa o per fer ciència, la nostra llengua hagués de mester una regulació constitucional, jurídica, i endemés dictada o graciosament (?!) concedida per altri.

Ara diuen que estan ben disposats a restituir-nos les nostres antigues Institucions d'autogovern. ¿Per què se'ns regateja, doncs, aquest altre dret, molt més elemental, si voleu, i més espontani i connatural al ser íntim del nostre poble?

Sembla també aquesta una maniobra dels senyors governants, que s'empassen de tan mala gana el reclam de les autonomies de les nacionalitats i de les regions. Creuen que van guanyant temps a favor de la preeminència absoluta i imperialista del castellà sobre totes les altres llengües, tan pròpies del altres pobles

editorial

com el castellà ho és de Castella. En això hi veim el continuisme del passat règim que, fins i tot quan va concedir, darrerament, alguns espais (molt vigilats) de «protecció» a les llengües vernacles, el que feia realment era consagrar una vegada més la supremacia aclaparadora de la llengua de Castella sobre les altres, parlades a la pell de brau. I podem preveure que aquest serà el cas també de la nova Constitució, segons l'esborrany que corre.

És necessari que els nostres parlamentaris, davant aquest fet, adoptin una postura ferma sobre un punt que creim irrenunciable, no negociable.

Pero no just els parlamentaris, perquè el que estam tractant afecta tot el poble, i tots els partits polítics. Si aquests es diuen avant-guarda de la societat, que assumesquin en això la seva responsabilitat. Que el nostre poble comenci a prendre consciència dels drets que té i que són intocables i irrenunciables i que es mobilitzi, si cal, per defensar aquests drets.

Sense tantes pors ni discussions, a Catalunya l'oficialitat del català ja és un fet implantat per la Generalitat, encara que no figuri al Real Decret de pre-autonomia. Aquí no és previsible aquesta situació de facto, pel poc apreciació sociològica de la nostra llengua, fruit de l'opressió a què ha estat sotmesa.

Volem acabar confiant que els nostres parlamentaris, i el poble de les Illes, sàpiga mantenir l'article segon del projecte de Real Decret sobre pre-autonomia, sense cap modificació, ni una!

Congrés de Cultura Catalana

Manifest de la cultura catalana

Després d'un llarg període en què el desenvolupament cultural català s'ha produït, tant en el pla econòmic i social com en el pla lingüístic i intel·lectual, en una situació de total anormalitat, sense instruments d'autoorganització i contra una actuació política, social i econòmica antinacional i desnacionalitzadora, l'hora actual demana urgentment la necessitat d'assolir una situació de normalitat per a la societat catalana. Per tant, creiem necessari manifestar que:

1. Afirmem la unitat lingüística i cultural dels Països Catalans, fruit d'una història comuna i d'una realitat compartida que cal fer progressar conjuntament en el futur.

2. Afirmem la necessitat inajornable d'iniciar un redreçament i una transformació de la societat dels Països Catalans que s'encaminin a la superació de les formes d'opressió nacional i social que entrebanquen i frenen el seu normal i ple desenvolupament. En aquesta direcció, creiem necessaris fonamentalment:

a) Un nou model de creixement econòmic i social, basat en:

— una ordenació del territori i una planificació industrial que portin a la superació dels greus desequilibris comarcals i regionals, a una salvaguarda efectiva del patrimoni cultural i natural i de l'equilibri ecològic, a la refeta de l'agricultura i de la societat rural, a la descongestió de les concentracions metropolitanes industrials, a la potenciació racional del sector industrial i el de serveis, especialment el turístic, que els alliberin de les dependències i els condicionaments forans;

— una ordenació, institucionalització i extensió de l'ensenyament i de la sanitat, la recerca científica i tècnica, la producció literària i artística, i del mitjans de difusió i comunicació, les quals permetin un accés de tots els ciutadans als béns culturals i a una informació real i completa i garanteixin, així, un autodesenvolupament democràticament decidit i controlat.

— l'extensió total de l'ús públic i social de la llengua pròpia del Paísos Catalans, com a factor bàsic de coherència cultural i d'identificació nacional, tot respectant la realitat dels ciutadans encara no integrats lingüísticament i de les regions amb entitat cultural diferenciada.

b) Una nova configuració de l'organització política i de l'estructura social fonamentada en els principis bàsics d'autogovern i democràcia, i en aquest sentit, afirmem:

— Que cadascun dels Països Catalans té el dret inalienable i irrenunciable de constituir la seva pròpia organització política d'autogovern com a única garantia i possibilitat de refer la seva societat i encaminar-la a un futur coherent i progressiu.

— Que els Països Catalans com a conjunt tenen el dret i la necessitat de poder coordinar i articular llurs esforços i actuacions a fi que la coherència necessària en cadascun d'ells sigui potenciada i assegurada per la coherència de tot el conjunt.

— Que el principi d'autogovern democràtic ha de fonamentat igualment l'organització de les comunitats locals i comarcals dels nostres països.

— Que els greus problemes estructurals, econòmics i socials que la societat dels Països Catalans té plantejats, i el conjunt de mesures i actuacions que es fan necessàries a tots els nivells i sectors per a un veritable redreçament, exigeixen la constitució d'un poder públic fort i amb una total legitimitat i control democràtics, que assegurin la subordinació dels interessos privats a les veritables necessitats collectives.

3. Afirmem que aquests objectius inajornables que exigeix el progrés de la nostra societat només seran assolits per la lluita unida de tot el poble, i per això demanem a tots els ciutadans del Principat de Catalunya, del País Valencià, de les Illes i de la Catalunya Nord que s'apleguin a l'entorn d'aquest programa bàsic de reivindicació cultural nacional.

Antoni Serra

Valoració política d'un Congrés insòlit

Primer a Mallorca i després al Principat de Catalunya el Congrés de Cultura Catalana ha celebrat el novembre passat els actes de cloenda. D'aquesta manera es donava per acabat —ja sabem que, culturalment parlant, tots els *acabaments* són estrictament provisionals i oberts a nous començaments— el llarg període de quasi tres anys d'activitat, de mobilització popular i d'investigació científica d'un congrés que, sens dubte, no ha tengut precedents a cap altra cultura, per la qual cosa m'he atrevit a qualificar d'insòlit.

Quan l'any 1975, mesos abans de la mort del general Franco, sortí la proposta de celebrar un congrés de la cultura dels Països Catalans, evidentment no es podien preveure els esdeveni-

ments polítics, socials i econòmics fins i tot, que caracteritzarien els dos anys següents de vida pública de l'Estat espanyol. Les forces d'oposició i, concretament les d'esquerra veren en el congrés —al marge de la seva importància i significació científica— un element necessari en la lluita per guanyar espai d'expressió lliure al franquisme i la seva estructura burocràtica. El congrés naixia, doncs, en llibertat condicional, és a dir, en semi-clandestinitat, sense acceptar, com si fos una cosa normal per a la societat, aquesta clandestinitat col.lapsadora i colonitzadora.

La feina del Congrés començà sota el signe del revulsiu socio-polític, com a sensibilitzador de les classes populars, que, a tots nivells, han estat les vertaderes víctimes de l'alienació.

Com he dit, uns mesos després es produïa la mort de Franco i, amb ella, els primers tempteigs polítics dins el buit de poder, l'afirmació de la *reforma del franquisme* amb el referèndum i el pas a la situació pre-democràtica amb les eleccions del 15 de juny de 1977. El Congrés no varià els seus objectius fonamentals: fer un balanç del passat, situar la realitat del present i oferir, dins les migrades possibilitats, alternatives de futur. La planificació i la metodologia tampoc no experimentaren viratges espectaculars. La feina del Congrés continuava essent oberta (sense més marginacions que les automarginacions per raons d'acceptar per bona la colonització de la cultura «oficial» o per reduccions diglòssiques, que ve a ser la mateixa cosa), democràtica i essencialment popular. No es tractava d'un Congrés per a minories preparades, tan acadèmic que només pogués interessar als erudits o als especialistes, sinó el motor cultural on la dinàmica col·lectiva retrobàs la seva vertadera projecció en el present.

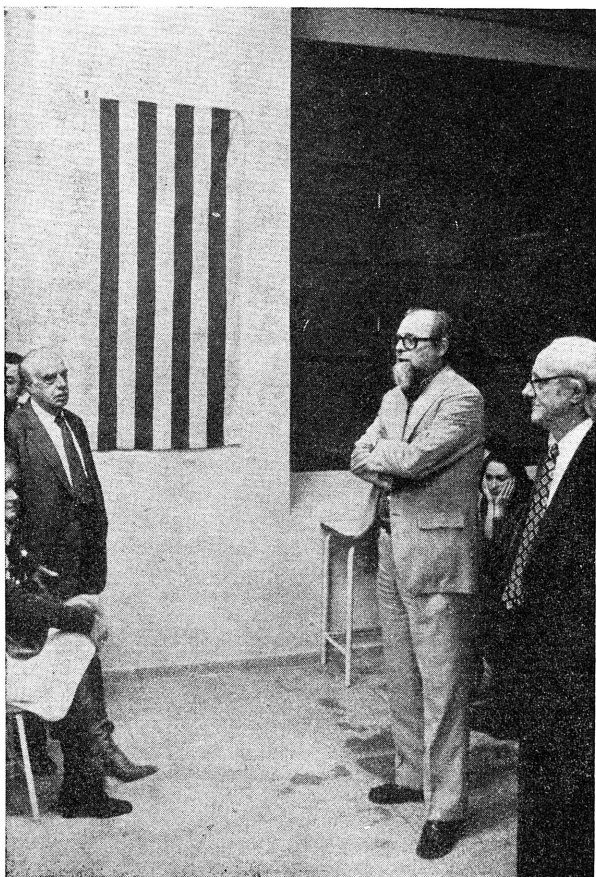
El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Jordi Carbonell parlant a l'acte de col·locació d'una placa
homenatge a Gabriel Alomar a l'aula 10 de l'Institut Ramon
Llull de Ciutat

No obstant això, és clar que els esdeveniments esmentats tingueren un ressò i una influència més o menys considerable en el desenvolupament del Congrés. I havia de ser així perquè el fenomen cultural no està aïllat de l'ample marc social ni es produeixen beatíficament.

Per això mateix, al Congrés no li mancaren tensions, tan reals com les que produïa la dialèctica de les forces polítiques. D'altra manera, hauria estat com creure en alquímies angèliques, que en ple segle XX no tenen cabuda. Malgrat tot, dreta i esquerra avençaren cap als objectius finals que, com ja he dit, no són més que una porta oberta al futur.

El Congrés a Mallorca, en estreta col·laboració amb l'Obra Cultural Balear (i jo no sóc partidari de fer diferenciacions, perquè les concepcions polítiques i culturals eren les mateixes) va proposar-se una finalitat inequívoca: clarificar què era aquí la «cultura catalana». Hi hagué sorpreses o, millor dit, es varen sorprendre el mal·l'intencionats clàssics i els caparruts històrics, quan s'adonaren que no es tractava de fer cap importació d'elements propis de la cultura catalana del Principat, com per exemple, la sardana,

etc., sinó que es tractava de veure els nostres elements específics —d'altra banda tan catalans (i per això tan mallorquins) com els altres— i situar-los al lloc que per dret i, per justícia els pertanyia. I fer-ho sense nostàlgies ni romanticismes puerils, sinó a partir de l'avui més immediat. Així es va fer a Pollença, a Campos, a Ciutat, a Algaida, a Montuïri, o a Sa Pobla, plantejant la problemàtica del camp mallorquí a través de la incidència directa del pagès.

He de dir que, d'entrada, les forces polítiques de Mallorca —a excepció feta d'algunes, com el PSI— no compregueren els objectius que el Congrés s'havia proposat. Hi havia massa recels per enmig, un excés de desconfiança que, en resum, podríem dir que era el fruit dels quaranta anys de franquisme i de la política sistemàtica de desinformació que durant aquest període s'ha practicat. Així, a mesura que el procés de reforma avançava i les forces polítiques anaven prenent posicions més definitives davant el fet nacional, els problemes s'anaren superant lentament —i és d'esperar que la cosa no fos per criteris estrictament tàctica— fins arribar a l'entesa quasi perfecta que es posà de manifest durant els actes d'homenatge a Gabriel Alomar i a la «Diada per l'Autonomia».

En línies generals, crec que si hem de fer la valoració política de la feina del Congrés a Mallorca haurem de dir que ha estat positiva. I ho ha estat, perquè també ha estat polèmica, conflictiva, fins i tot. No és que vulgui fer una apologia de les picabaralles, però crec que replantejar el debat de les nostres senyes d'indetitat nacional, després d'un silenci gairebé absolut, és positiu i esperançador. Si el nostre procés cultural hagués estat normal i la nostra societat hagués estat una societat normalitzada, el congrés —talment com va plantejar-se— no hauria tengut raó de ser, i les tensions i els conflictes haurien estat d'un altre signe ben diferent.

Ara, la feina del Congrés ha acabat, però la lluita per aconseguir la normalització exigeix una continuïtat insubornable. La feina no és altra que la lluita per l'autonomia real de tots nosaltres, pel reconeixement de les nostres institucions històriques, que ens garanteixin degudament —estatut d'autonomia— el dret inalienable d'exercir la nostra personalitat.

El Congrés s'ha acabat

per Xavier Garcia-Cassanyes

El dia 27 de novembre passat es va cloure a Barcelona el Congrés de Cultura Catalana. Una brillantíssima setmana d'actes en què es tractaren els problemes de les nacionalitats del Quebec, Occitània, Flandes, Escòcia, Galícia, Euskadi i els Països Catalans, va clausurar la labor d'un Congrés que va començar a ésser, de fet, el gener de 1975. Un mes abans el Congrés s'havia clos a Mallorca amb tot un seguit d'actes d'homenatge a Gabriel Alomar figura cabdal de la nostra història política, recuperada de l'oblit gràcies a la Campanya de les Institucions que li va dedicar un cartell d'homenatge i a la labor que realitzaren el CCC i OCB conjuntament amb les forces polítiques, sindicals i culturals de Mallorca, i que es materialitzà en «L'Homenatge a Gabriel Alomar» desenrotllat del 10 al 2 de novembre.

En aquestes ratlles intentarem de fer una síntesi a manera de resum de l'activitat duita pel Congrés a Mallorca, Menorca, Eivissa, i Formentera, des del mes de gener d'enguany fins la seva cloenda l'u de novembre.

UNIO DE PAGESOS DE MALLORCA

El «problema de la patata» que pateix el camp de Sa Pobla a finals de novembre-76 provoca que l'àmbit d'Agricultura del Congrés organitzi un cicle de conferències sobre el camp que es desenrotlla durant els mesos de desembre i gener. De les trobades i conclusions que s'extraguieren d'aquestes jornades de treball va néixer la idea de crear la Unió de Pagesos de Mallorca que fou constituïda com a sindicat pagés, independent de qual-sevol partit polític i central sindical, a març d'aquest any.

La revista «Cort» (en el número de 28 gener / 4 febrer) dedica una pàgina al Congrés en ella hi diu: «El CCC neix com a resultat de la provocació que des del mateix moment de la formació de l'Estat Espanyol sofreixen les regions del País Català. El Princi-

pat, la Catalunya-Nord, el Regne de València i el Regne de Mallorca integrats tots dins la Confederació de la Corona d'Aragó, pateixen l'acció de l'oligarquia, en aquell moment castellana, que amb l'invent del Concepte: l'imperi», exerceix una acció contínua a favor de la creació d'antinòmies entre els estats de la Corona d'Aragó».

¡VOLEM CATALA!

És el titular que encapçala l'article que publica «l'Ultima Hora» (27-gener) sobre l'acte de reivindicació cultural que es féu a la projecció de la pel·lícula «La Ciutat Cremada». Davant la voluntat de l'empresari de projectar-la en castellà, OCB, CCC i el Departament de Català de la Facultat de Filosofia i Lletres aixecaren llurs protestes exigint que es fes un acte de coherència cultural, i que per tant es projectés en català. La pressió del públic assistent a l'estrena aconseguí finalment que la pel·lícula es presentés en versió original. La pel·lícula posteriorment fou presentada a diverses localitats de les Illes a través dels Secretariats del CCC.

L'àmbit d'Estructures Sanitàries integrat pel Gabinet d'Informació de la Salut del Col·legi de Metges organitzà un cicle de conferències sobre el tema de la salut i una assistència sanitària al servei del poble. Entre els conferenciants que treballaren a Ciutat cal destacar en Jordi Gol i Gurina ponent entre d'altres del X Congrés de Metges i Biòlegs de llengua Catalana celebrat a Perpinyà (Rosselló), a la Catalunya-Nord.

La CAMPAYA PER LES INSTITUCIONS

Antoni Serra posa a disposició de l'Assemblea Democràtica de Mallorca els materials i els mitjans de la «Campanya per les Institucions» però la inoperància de l'Assemblea fa inviable una coordinació entre la campanya, que segons l'acta fundacional ha d'endegar l'ADM en favor de l'autonomia, i la Campanya del Congrés. La

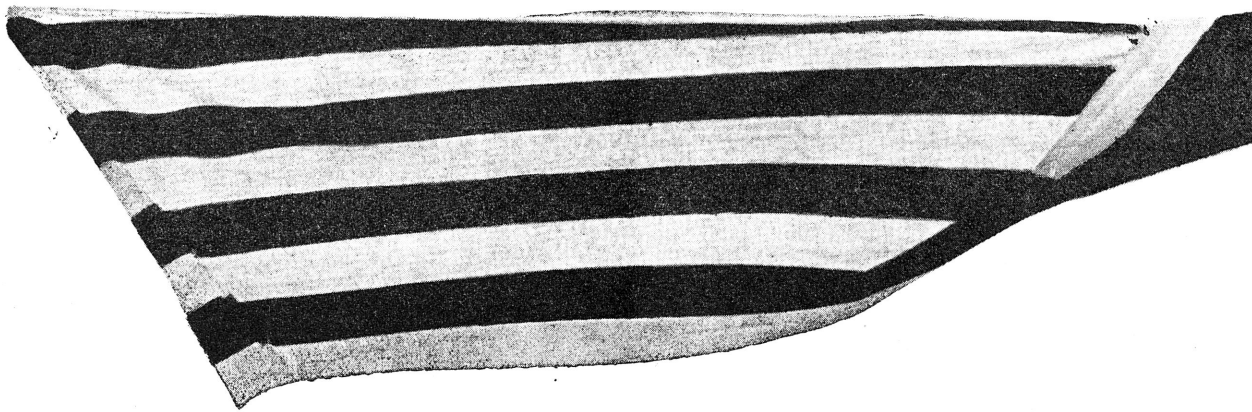
català,
llengua
de les
illes

campanya per a l'ús oficial de la llengua catalana

congrés de cultura catalana

1 / 1 / 1 / 1

C. per les Institucions comença la seva acció amb la publicació d'una esquela en record de n'Emili Darder, Batlle de Ciutat; Alexandre Jaume, Diputat a Corts; Antoni Mateu, Batlle d'Inca i Antoni Ques, dirigent d'Esquerres Republicana Balear, els quals foren executats per les tropes del General Franco el 24 de febrer de 1937.

TROBADA PEGAGÒGICO-LINGÜÍSTICA

Al monestir de Gràcia (Llucmajor) uns tres-cents mestres es reuneixen per a estudiar problemes d'índole pedagògic. La reunió és organitzada per l'àmbit d'Estructura Educativa i comprèn una part teòrica de comunicació d'experiències a la qual es convidada Marta Mata, pedagoga, directora de L'Institut Rosa Sensat i actualment Diputada a les Corts de Madrid per Barcelona, i una segona part de projecció de films d'interès educatiu.

CONCILI DEL PAÏSOS CATALANS

L'àmbit del Fet Religios, proposa en aquest mes de març la preparació d'un concili de les diòcesis dels Països Catalans. La revista «Cort» se'n fa ressò d'aquesta proposta i en el seu número 11-18 març, diu «Deixant de banda dades de la història, sempre il·luminadora, però que no vénen ara al cas ni és aquest el seu lloc per discutir-les, hem de confessar que l'estructura oficial de l'Església catòlica s'assembla molt a una estructura provinciana d'obediència centralista...». «Si la història i la cultura ens han agermanat amb el País Valencià i el Principat, caldria plantejar la conveniència d'una Conferència Episcopal de tots els Països Catalans, cercant les modalitats que pugui fer possible també una participació de Catalunya Nord...». «Els sacerdots i bisbes bascs han formulat al Papa l'exigència d'una Província eclesiàstica basca, ara dividida en molts de trossos pel franquisme. Certament és una reafirmació dels drets bàsics de la persona i dels pobles amb derivacions pastorals múltiples. Potser la fruita no sigui encara madura, però parlant-ne pot madurar».

En aquest mateix mes es celebra una setmana de conferències sobre la «funció de la premsa a la societat d'avui» organitzada per l'àmbit de Mitjans de Comunicació. Hi participen entre d'altres J. M. Huertas Claveria i Vicent Ventura.

«Queremos con este primer aldabonazo a la conciencia de nuestros ciudadanos, contribuir a su buena disposición en cooperar a los fines del Congreso de Cultura Catalana». Diu textualment l'editorial del «Sóller», setmanari d'informació local de 5-març-77. És la primera manifestació.

CAMPANYA PER L'ÚS OFICIAL DEL CATALÀ

La Campanya per l'ús oficial del català es presenta a la premsa també en el mes de març i anuncia la fita d'aconseguir 50.000 signatures per a donar suport al manifest de la campanya que demana l'ús oficial del català als Països Catalans.

L'Assemblea Popular presenta un Avant-projecte d'Estatut d'Autonomia de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Obra Cultural Balear i el CCC manifesten públicament que representa un avenç en la nostra lluita per l'estatut d'autonomia, en el sentit que és el primer intent des del projecte d'estatut que es confeccionà durant el temps de la República, de concretar en un document les nostres aspiracions autonòmiques. Antoni Serra ofereix a l'AP la cooperació de la Campanya per les Institucions en la difusió de l'Avantprojecte... i en la campanya que l'AP vol endegar. Tanmateix la nul·la operativitat de l'Assemblea fa inviabile aquesta cooperació.

A finals de març es fa a Madrid una mostra del cinema dels PPCC. Com a representació de les Illes hi participa Vicenç Mates, responsable de l'àmbit de cinema d'aquí.

PRESENTACIÓ DEL CCC A EIVISSA

Malgrat que el Congrés contés des del primer moment amb una secretaria a Eivissa, la presentació oficial no es féu fins el 27 de març d'enguany.

L'acte consistí en uns parlaments a càrrec de Jaume Fuster, Maria-Antònia Oliver, Esperança Bonet (de la Secretaria del CCC a Eivissa) Marià Villangómez, i d'altres convidats del País Valencià i Principat. Seguidament hi van haver les actuacions de diversos grups de música popular i danses eivissenques.

A principis d'abril l'àmbit d'Ordenació del Territori d'Eivissa fa públic un comunicat en el qual es manifesta contrari al projecte d'urbanització de l'illa de Formentera. Aquest comunicat raona la seva posició manifestant que la projectada urbanització no té en compte els interessos dels habitants de l'illa, essent una maniobra especuladora, de la qual el poble formenterí no se'n beneficiaria gens. D'altra banda fa veure el perjudici ecològic que significaria el sacrificar una zona natural únic refugi de certes aus a les Pitiüses.

EL CCC AMB LES ASSOCIACIONS DE VEÏNS

En aquest i els mesos successius el CCC a través de l'àmbit d'Ordenació del Territori collabora activament amb les associacions de veïns de Ciutat de Mallorca a fi de dur una tasca coordinada cara a l'elaboració d'un estudi tipològic de l'hàbitat urbà a la revitalització dels valors populars. Això darrer es concreta en una sèrie d'accions coordinades Barris-Congrés.

PRE-FINAL DE LITERATURA A CIUTADELLA

Durant la primera setmana d'abril es fa a Ciutadella les jornades de la pre-final de l'àmbit de literatura. Els actes consisteixen en la discussió de les ponències que es presentarien a la final de Ciutat de Mallorca i uns actes paral·lels de recitació i interpretació de música menorquina. Les jornades foren precedides de la presentació oficial del Congrés a Ciutadella aprofitant l'avinentsa per a anunciar que el Secretariat de Menorca del CCC passava des d'aleshores a residir a Ciutadella. Amb el canvi de residència la labor del CCC a l'illa es

revivà assolint una projecció important i que culminaria amb la final de Música a Maó.

SETMANA DE LA LLENGUA CATALANA

Del 18 a 22 d'abril es desenrotllà la Setmana de la Llengua Catalana a Ciutat de Mallorca. Consistí en un cicle de conferències sobre diversos aspectes de la nostra llengua. Problemes de l'ús oficial del català, el seu caràcter com a idioma científic, la literatura catalana a la postguerra i la relació entre literatura catalana i els Països Catalans, foren els temes tractats entre d'altres per Lluís Alpera, Antoni Bonner, Ramon Folch, Damià Pons i Pons, Francesc Moll Marqués i Oriol Pi de Cabanyes. Al mateix temps durant tota la setmana es muntaren diverses taules de venda de llibres en català a la plaça Major.

La primera setmana del mes de maig s'organitzà a Ciutat de Mallorca la pre-final de l'àmbit d'Estructura Educativa. Es celebraren conferències d'interès pedagògic, sessions de cinema i sessions de treball amb convidats d'altres indrets del País. Paral·lelament es convocà entre els infants d'EGB un concurs-mostra de dibuixos on hi fossin reflectits temes de l'entorn de l'infantat. La participació fou nombrosa per la quantitat d'obres presentades i el Congrés obsequià als

centre samb una col·lecció de Rondalles Mallorquines. Aquest seguit d'actes clogueren el dia 8, diumenge, amb una jornada de treball a Selva on es redactà la ponència que Mallorca presentaria per fer la redacció final del document de l'àmbit. Entre els participants a aquesta pre-final cal esmentar a Pere Solà, Gabriel Janer Manila i Climent Giner.

CAMPOS, SÍ A L'ÚS OFICIAL DEL CATALA

A principis de mes el Centre Recreatiu i el Club L'Estel de Campos promouen una jornada sencera de recollida de firmes per la Campanya per a l'ús oficial del català. És dels primers pobles de l'illa que manifesten popularment la seva adhesió a la Campanya del Congrés i Obra Cultural Balear. També la delegació d'Inca de l'OCB farà el mateix en el Puig de Santa Magdalena, i els Ajuntaments de Calvià i Fornalutx donen suport a la Campanya que es fa conjuntament amb l'Obra Cultural.

La nota dissonant la dona el Batlle de Lluçmajor que va dir que això de la reivindicació del dret de la nostra llengua era cosa que havia de decidir «la Superioritat». Segurament després del 15-juny i el 29-octubre, el senyor batlle s'haurà canviat la camisa, i serà demòcrata.

LA SENYERA ÉS L'ÚNICA BANDERA DE MALLORCA

La Campanya per la identificació del territori a Mallorca publica un tríptic en el qual raona quina és la bandera de Mallorca. El tríptic explica els arguments que hi han a favor de la senyera i a favor de la bandera «del castellet» per anomenar-se bandera de Mallorca, i conclou il·legitimant la bandera «del castellet» com a bandera de Mallorca perquè no pot provar-se documentalment que aquesta s'hagi emprat qualche pic com a bandera de l'antic Regne de Mallorca. D'altra banda el fet que a Menorca i a Eivissa i Formentera no s'hagi conegut aquesta bandera com a pròpia la desqualifica com a bandera de l'antic Regne de Mallorca, ja que aquest era format per totes les Illes.

HOMENATGE A MOSSÈN ALCOVER

A Manacor, en un ambient «oficialer» i folklorista l'Ajuntament manacorí organitzà el 8 de juny un homenatge a Mossèn Alcover. Ple de banderes espanyoles i l'absència de la Senyera féu que l'acte fóra una contradicció i una deserció al pensament de Mossèn Alcover. No obstant el CCC no podia restar absent d'aquest homenatge que es retia a un dels homes claus de la cultura catalana i hi hagué la participació d'Antoni

Llibres bàsics de la cultura mallorquina:

FLORA DE MALLORCA, pel P. Francesc Bonafè

**DICCIONARI CATALÀ-CASTELLÀ i
DICCIONARI CASTELLÀ-CATALÀ,**

per Francesc de B. Moll

L'EDUCACIÓ A MALLORCA [Aproximació històrica],

per B. Sureda, A. J. Colom, F. J. Díaz, J. Oliver i G. Janer

Són publicacions de l'EDITORIAL MOLL

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 3. Palma.

Maria Badia i Margarit de l'Institut d'Estudiants Catalans i Lluís Alpera del País Valencià que vingué en representació de Sanchis Guarnier, per part del Congrés a les Illes hi assistí Francesc de B. Moll, continuador precisament de l'obra de Mossèn Alcover, el Diccionari Català, Valencià, Balear.

Donam ara un extracte de la conferència que Mossèn Alcover va donar al Centre Català de Mallorca a 1909, i que fou publicada per aquest Centre al mateix any. (La conferència ve reproduïda al «Mallorquinisme polític» d'Anselm Lull, en el volum número 1, pàg. i següents).

(...) «QUÈ TE QUE VEURE MALLORCA AMB CATALUNYA? ¿SOM CATALANS ELS MALLORQUINS?»

(...) Recorreu les muntanyes i plans de Mallorca amb llurs viles i possessions (masies) i vos trobareu pertot arreu amb noms de cases i de llocs de Catalunya. Si el poble mallorquí no fos sortit de Catalunya ¿tendria cap explicació aqueix fet incontestable? ¿En tendria, d'explicació, un altre fet més expressiu, més gros encara, que els mallorquins dels segles XIV i XV se diguessin catalans de Mallorca. ¿Qui el negarà aqueix fet, en no esser un ignorant presumit? Un altre n'hem trobat de fet, ben significatiu també, dins la novella Revue de Dialectologie Romane, de Bruseles, T. I., pàg. 73, dins un magistral estudi de Dr. Schädel, Die Katalanischen Pyrenaeendialekte, i és que un ESTATUT de la Universitat de Montpeller de l'any 1155 defineix què s'entén per Nació Catalana (els estudiants es dividien en nació provençal, borgonyona i catalana), i diu que la componen escolars del Regne de Mallorca i del Comtat del Rosselló, els quals en aquest estudi s'anomenen comunament catalans. Sols una ignorància supina explica que hi haja pogut haver un periòdic d'un poble d'aquesta illa que tractàs de posar en ridícul això dels catalans de Mallorca. El malanat autor hauria fet molt bé d'estudiar una mica lo que s'atrevia a ridiculitzar. (...) Per tot això, la nostra nacionalitat és la catalana; la nostra personalitat si l'hem de recobrar, no l'esperem de la gent de Madrid, que no ens concedirà mai altra categoria que la de provincianos. La nostra personalitat ètnica, si l'hem de recobrar, ha d'esser amb Catalunya (1). Allunyar-nos de Catalunya, pretenir refermar la nostra tradició sense Catalunya, és una al·lotada, una ximpleria. (...) A Catalunya, sobretot a Barcelona, esser mallorquí és una recomanació. Quants de pro-homes, glòries de les nostres lletres, que hi han trobat un acolliment, i els que s'hi són establerts amb col·locacions que mai podien es-

(1) Mossèn Alcover empra el terme «Catalunya» referit a la Catalunya estricta o Principat.

...I ESTATUT D'AUTONOMIA!

perar a Mallorca. En el grandios Congrés de la Llengua Catalana de 1906, eren mallorquins el President i quatre vicepresidents. (...)».

EXPOSICIÓ PER L'AUTONOMIA

El 23 de juny a la Galeria 4 Gats de Ciutat s'inaugurà l'exposició «Per l'Autonomia». L'exposició fou la presentació oficial de la Campanya «Per les institucions» i la presentació al públic de uns cartells d'homenatge a Emili Darder, Alexandre Jaume, Gabriel Alomar i Andreu Crespí, polítics nacionalistes de la nostra illa. L'acte fou presentat per J. M. Llopart i Antoni Serra i dirigiren unes paraules als assistents Andreu Crespí, únic dels homenatjats en vida, Víctor Alomar fill de Gabriel Alomar i les vídues d'Emili Darder i Alexandre Jaume. Al final feren ús de la paraula diversos polítics mallorquins. En acabar i com a cloenda de l'acte es projectà la pel·lícula «La Casa del Poble» pel·lícula de Vicenç Mates, sobre aquesta institució mallorquina. Aquesta exposició fou itinerant per Mallorca obrint-se a Montuiri, Pollença i Algaida.

FINAL DE MÚSICA A MAÓ

A mitjan juliol es celebrà el final de l'àmbit de música a Menorca. Tota una setmana d'activitats musicals en les quals hi participaren diverses corals dels Països Catalans i la Banda de

Música de Montuiri foren el contingut de la setmana. El darrer dia es presentaren les resolucions de l'àmbit i es féu l'acte acadèmic.

Al setembre a Eivissa, tenia lloc la final de l'àmbit d'Arts Plàstiques que consistí en la inauguració d'una exposició de plàstics i la presentació de la ponència de l'àmbit. Amb aquests actes s'acabava la labor del Congrés quant a les illes menors, si bé cada àmbit continuaria les seves feines fins la cloenda global del dia 27 de novembre.

SA DRAGONERA PATRIMONI DE MALLORCA

L'àmbit d'Ordenació del Territori a Mallorca, va fer un comunicat a principis d'agost en el qual manifestava la seva oposició a que la Diputació compràs la Dragonera per evitar que fos urbanitzada. El comunicat raonava que la Dragonera és patrimoni del poble de Mallorca i que per tant el nostre poble no ha de pagar cap rescat per protegir el seu patrimoni de l'arbitrarietat de particulars.

SETMANA DE TEATRE DELS PP.CC.

A Ciutadella durant la tercera setmana d'agost va tenir lloc la Segona Setmana de Teatre dels Països Catalans. A la Setmana acudiren grups de totes les terres catalanes, per Mallorca hi anà el grup S'Estornell que ja hi anà l'any passat.

HOMENATGE ALS GLOSADORS A ALGAIDA

Juntament amb L'OCB s'organitzà un homenatge a mestre Llorenç Batle, glosador que fou d'Algaida. Fou una vetlada que agrupà a més de cinc-centes persones i evidencià que el nostre poble es capaç d'ajuntar-se per a recuperar el seu patrimoni cultural. L'homenatjat Llorenç Capellà, pare de Pere Capellà, a qui la campanya de les institucions dedicaria un cartell d'homenatge, fou un dels darrers glosadors del temps de la República. Nat a Lluçmajor l'any 1882 morí a 1950 víctima de la malaltia que contragué durant la seva estada a les presons feixistes.

LA COLONITZACIÓ CULTURAL

A finals d'aquest mes es dóna a conèixer els resultats d'una enquesta realitzada per l'àmbit de Mitjans de Comunicació a Mallorca. L'enquesta revela l'alt grau de colonització del nostre poble. D'entre les 33 preguntes de què consta l'enquesta realitzada a 400 persones de tota Mallorca extreim el següent paràgraf. «A la pregunta, si sortís un nou diari en quina llengua s'estimaria més que fos, el 25 % del empresaris consultats respon en castellà i el 75% castellà-català, ningú diu solament en català. Els estudiants consultats res-

ponen el 23,1% en castellà, i solament un 15,4% en català. El professionals de professions liberals responen un 35,7% castellà i un 14,3% en català. Els administratius i els sectors «quadres mitjos» es decanten en castellà 42,6%, i sols en català un 18,7%. El sector obrer (construcció i altres) dóna en castellà un 49,5% mentre ho prefereixen sols en català un 27,5%. La sorpresa, o millor la nota optimista la dóna la pagesia. Dels pagesos consultats el 60% preferiria que sortís en català, i el 40% en castellà. Les respostes de les madones de la llar també es prou simptomàtica un 61,7% preferiria que fos en castellà, i solament un 12,2 en català.

L'HOMENATGE A GABRIEL ALOMAR

La cloenda del Congrés a Mallorca s'emmarca dins l'homenatge que totes les forces polítiques democràtiques, centrals sindicals i entitats culturals de Mallorca reten a un dels mallorquins de més talla intel·lectual i política dels darrers dos segles: Gabriel Alomar.

Els actes de l'homenatge tingueren dues parts diferencials, per una del dia 10 al 29, el dia de la Diada per l'autonomia. I la segona la final de l'àmbit de Producció Literària els dies 30 a l'u de novembre.

Durant la primera part dels actes es succeïren un seguit d'actes que

ompliren l'activitat cultural de la Ciutat amb irradiació als pobles de Mallorca. La Setmana de Cinema Mallorca organitzada tècnicament per l'àmbit de cinema a Mallorca i el Collectiu, fou una temptativa inèdita a Mallorca en voler fer una mostra del cinema del moment als Països Catalans. La Setmana de conferències sobre problemes lingüístics i la problemàtica turística i la sèrie de concerts en homenatge als músics compositors de Mallorca i el cicle de teatre nodrí la segona setmana d'activitat que acabà amb la Diada Pagesa a Sant Joan. Però el nucli dels actes d'homenatge a Alomar foren la tercera setmana amb l'organització de la Setmana **Gabriel Alomar** i la seva època, en la qual hi participaren Jordi Carbonell, Josep Maria Llompart, Josep Benet i Pere Gabriel entre d'altres, i que culminà el dia 29 amb la Diada per l'autonomia en què el poble de Mallorca es manifestà com mai ho havia fet per l'autonomia, en una demostració inequívoca de la voluntat de continuar com a poble, com a poble, com diu en Raimon, que no vol morir.

FINAL DE L'ÀMBIT DE LITERATURA

El dia 30 a Lluc es féu l'acte de presentació de les conclusions de l'àmbit i es va fer la declaració del concepte cultural de Països Catalans. El dia següent en el II Encontre d'Escriptors

Fajas **Reina**® CORSETERIA

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer. 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

a'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaïmades calentes

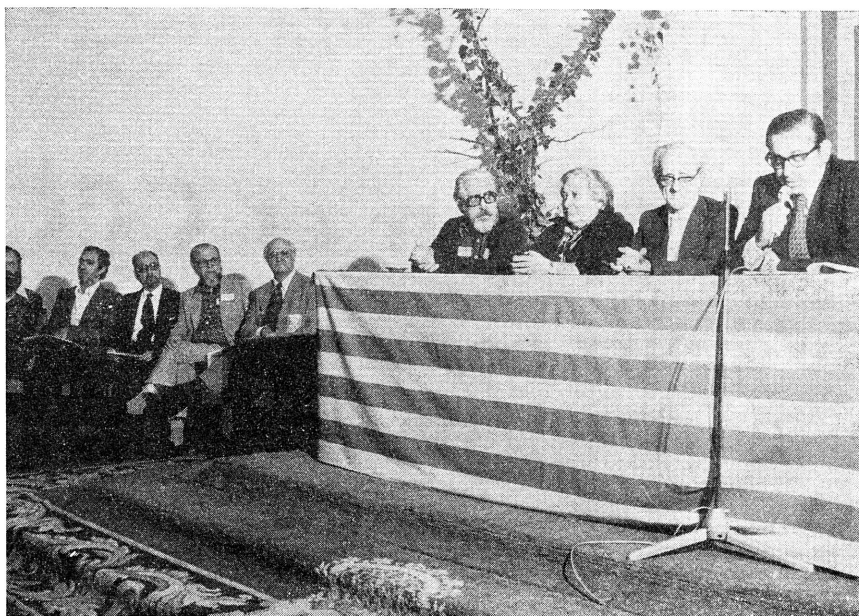
Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

€/ . fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

Acte final de l'Àmbit de Literatura a Lluc

Catalans es va constituir l'Associació d'Escriptors de Llengua Catalana, aprovant-se els estatuts i fou nomenada la Junta Gestora. També es va celebrar l'acte PRICE-GONGRÉS a l'Institut Ramon Llull, en homenatge a G.A. del qual es va descobrir una placa commemorativa a l'aula on donava classes.

La final de l'àmbit va cloure en el VIATGE FANTÀSTIC que consistí en un recorregut pels indrets on succeïxen algunes de les rondalles mallorquines. Es visità el Campanari de Sineu, aquell que se'n volien endur els veïns de Sant Joan, Son Morell, prop

de Sant Pere, Ca s'Hereu a Son Servera, Santa Cirga, a Manacor on va néixer Mossèn Alcover, i es passa per Son Xorrigo a Algaida. Fou una descoberta de les parts més íntimes del nostre passat.

L'HORA DELS ADÉUS

Després de dos anys de Congrés a Mallorca, d'haver-se celebrat més de 150 actes en totes les illes amb una participació directa de prop de 45.000 persones, el Congrés s'ha acabat. Resten escrites prop de 12.500 pàgines i

més de 3.500 persones han treballat en els àmbits i les Campanyes, d'aquestes prop de 800 són de les illes. Serà el futur i els treballs que succeiran als iniciats pel Congrés, qui donaran la vera dimensió de lo que ha representat el Congrés de Cultura Catalana als Països Catalans.

XAVIER GARCIA-CASSANYES

N.B.—La relació d'actes no és lògicament exhaustiva.

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

Església i cultura en el CCC

L'únic camí de futur per a l'Església en el nostre poble?

La ponència de l'àmbit 24 del Congrés de Cultura Catalana sobre «el fet religiós» (1) consta d'una introducció i una primera part titulada: **Religió i Catalanitat**, on s'estudia, en un primer punt, la llengua en l'avantguerra, la postguerra, la situació actual i perspectives, Catalunya Nord i Andorra i els no catòlics; en un segon punt s'analitza el pensament religiós segons l'esquema temporal esmentat i en un tercer punt es revisa l'estructura territorial, fent referència especial a la desitjable Conferència episcopal dels Països Catalans i també als religiosos (2).

La segona part de la ponència, titulada **Religió i Societat**, contempla els problemes següents: **els cristians i la política, cristianisme i qüestió social, Església i Estat, Religió i «costums»**. En l'article intentaré apropar aquesta segona part al públic, afegint-hi algun breu comentari. Lògicament en aquest apartat el terme «cultura» no es limita a les obres pròpiament dites culturals, sinó que engloba tots els trets fonamentals de la societat. Es sobre aquests trets determinats (organització política, qüestió econòmica i social, els problemes concrets entre l'Església i l'Estat, matrimoni-divorci, ensenyament...) que els creients d'avui i el pes de la tradició influeixen i poden empènyer la nova societat catalana, afegim-hi illenca, en un sentit o altre. ¿Cóm ha de respondre l'Església a la nova cultura i a la nova societat, secular, pluralista?

ELS CRISTIANS I LA POLÍTICA

Com sempre, caldrà tenir present el doble camí —¿paralel, contrari, a moments convergent?— que fa l'església

jeràrquica i l'església bàsica. Ho constatarem en l'Església de la postguerra amb uns bisbes forasters, supeditada al poder vencedor i a l'església oficial espanyola o madrilenya, i amb uns grups minoritaris de cristians que no acceptaren el nou règim per fidelitat al país, a la democràcia, a la concepció humanista de la persona i a la lluita contra l'explotació social. Aquests configuraren, vinculats generalment a moviments apostòlics especialitzats, un moviment d'oposició política, de suplència d'àmbits i espais de llibertat, que anà creixent forçant l'evolució del poble i de la jerarquia. Aquesta, avui, teòricament neutral, té influència pràctica com per orientar fortament els creients de veres, també els polítics i un electorat, diguem cristià de naixença i tradició, cap a les solucions que ella propugni. Tal com hem vist entorn a la qüestió de la confessionalitat de l'Estat en l'esborrall de Constitució. Una paraula dels bisbes ha pesat fins a poder parlar de victòria del clergat o de Tarancón. Aquest fet i la virulenta discussió que ha suscitat en els mitjans de comunicació demostra que és possible convertir, tant per part de la jerarquia, o de certs grups cristians (tals els catòlics pares de família respecte de la llibertat d'ensenyament), com per part d'altres instàncies socials, les batalles polítiques en «guerres de religió».

Amb tot hem d'advertir que gràcies als esforços de tants cristians en favor dels «drets humans» (qui no recorda la importància de les comissions de «Justícia i Pau» i de «Drets Humans» a Catalunya; no podem dir el mateix per desgràcia de Mallorca, gràcies a les tasques de suplència realitzades per sectors cristians (la Casa de l'Església fonamentalment, algunes dependències de parròquies i màquines d'escriure i de ciclostilar d'alguns convents, per posar uns exemples mallorquins), gràcies a la militància de creients en les diverses organitzacions polítiques i sindicals d'esquerra (casos d'aquests també n'hi ha entre nosaltres), avui per avui

existeix en els partits una renúncia generalitzada a atacar el cristianisme. Demà la corda de la pau es pot rompre. No voldríem que fos l'església la primera a posar-hi les tisores. Perquè endemés, qui reintrodís la «qüestió religiosa» en la lluita política, no podria evitar la sospita que ho fa per a defensar, amb pretextos religiosos, interessos d'un altre ordre: poder, prestigi o simplement economia. L'església catòlica no ha estat, desgraciadament, ni aquí ni arreu del món, escola de democràcia i llibertat intraclesials.

És un fet que hi ha cristians a tots els partits, des de la dreta més guerrillera fins a l'esquerra més llibertària, i aquest pluralisme polític dels cristians basat en raons polítiques principalment, és un guany i un signe més clar de normalització de les relacions entre política i religió, encara que això provoqui tensions dins les comunitats que es reuneixen per celebrar la mateixa fe i l'Eucaristia. La crítica política de la religió alienant i la incipient crítica religiosa a la política, contribueixen a la presa de consciència que tots els partits i sistemes presenten valors i contravalors. Cap partit, doncs, no està absolutament d'acord ni en desacord amb les exigències de l'evangeli i que, per tant, cada cristià segons la seva consciència i de forma coherent amb la seva fe, ha de discernir en visió global de cada programa i de cada moment, quina és l'opció més adequada per a promoure una societat més justa, lliure i fraternal. Per tant, no quedarà sense comprometre's per cercar utòpicament la millor societat, ni deixarà de tenir present el «més» de llibertat, de justícia i de respecte per les nacionalitats que pot promoure segons el programa i el partit a què s'apunti.

CRISTIANISME I QÜESTIÓ SOCIAL

En la preguerra hi havia un clar divorci entre el moviment obrer, anticlerical i ateu, i el cristianisme, justí-

**l'Església
nostra**

Cloenda de l'àmbit religiós del CCC (Tarragona 2-10-77). A la presidència el P. Taxonera de Montserrat, Mn. Pere Llabrés, el P. Sanchis (País Valencià) i Mn. Costa, d'Eivissa.
(Foto Baixeras)

ficador d'una política social conservadora per la defensa de la propietat privada dels béns de producció com a de dret natural i diví i per por que un canvi social acabàs amb els privilegis de l'Església i amb la seva llibertat. La reformista i moralitzant «doctrina social de l'Església» que volia ser una tercera via entre un capitalisme vàlid sense els seus abusos i els principis i estratègies socialistes del moviment obrer, no serví per a gran cosa. ¿Inquietat de veres les classes dirigents?

Hi hagué certament intents i crides per suavitzar els estralls del capitalisme i per estructurar un cert moviment obrer i empresarial catòlic; però l'agudització antireligiosa de les lluites socials i polítiques acabà per bloquejar els cristians en una encastellada actitud defensiva.

Com a prova del que dic voldria deixar constància de l'existència d'uns fulls impresos a Palma de Mallorca (Imprenta «La Esperanza», Lonjeta, 11 i 19) durant els anys 1931-1933. Els 106 fulls que tenc a mà van des del juny (?) de 1931 fins al 17 de juny de 1933. Publicats els primers amb aquest peu: Edicions «Veritat i Llibertat» - secció mallorquina, apareixen des del full n.º 8 sota la responsabilitat de «Acció cristiana». Es diuen més endavant «Hoja de Acción cristiana, periódico semanal».

«Acció cristiana» és explicada al full 18 (10-X-31) com associació de cristians seglars apòstols (homes, dones, joves, obrers i obreres).

Es fruit de les paraules del papa Pius XI: «L'Acció Catòlica és un apostolat principalment seglar. Es l'apostolat seglar organitzat i que, subordinat a la jerarquia eclesiàstica, vol restaurar el regnat universal de Jesucrist

a la terra». La inscripció a les files de «Acció cristiana» possibilita la instrucció religiosa i l'acció social i obrera.

Fulls solts en color distint de paper, trenta-quatre d'ells en mallorquí, amb titulars llampants i populars, ficant el dit dins la nafra oberta del moment, amb el picant corresponent i la forma apologeticaoratória, pròpia del temps. Vegeu uns exemples: **Visca la República! / La Revolució catòlica! / La Iglesia inimina dels obrers? Ni ara, ni mai! Mallorca... ¡això són les monges! ¡Llegeix! / Volem a Déu! / Salvem... salvem els obrers!**

Són fulls de propaganda, de viva lluita, de combat (d'extensió de la paraula del papa i dels fets de l'Església, fets per un grup de seglars, capellans i frares —m'han dit— en temps de confrontació forta d'idees i fins d'enfrontament. Els temes tractats amb insistència són: el problema social, la defensa dels frares i monges, l'ensenyament a l'escola única, la coeducació, l'església, la clerecia i l'Estat republicà, el divorci i el matrimoni civil, els cementeris, la maçoneria, el socialisme, el comunisme i el capitalisme, els turistes («Extranjeros o salvajes.» és el títol del volent que adjunta, endemés, traducció anglesa), la llibertat de l'Església, el ball i la immoralitat, el rosari, el laïcisme, la Inquisició, la premsa catòlica, els capellans, els bisbes i el papa.

Destacaria una cosa. Aquests anys que ens separen (31-33 a 75-77) ¿seran un túnel dins el temps que, quan s'acabi, creient haver avençat, ens trobarem sorpresivament —ens trobam —en el mateix punt de partida, en les mateixes dificultats encara no

resoltes? Cada un dels temes ja tractats aleshores, recomençam novament a tractar-los a «las Cortes» i al carrer. L'analfabetisme històric, endemés de declarar-nos ignorants ens fa endormits i caparruts.

Durant els anys de repressió i aquests darrers anys, la distensió entre l'Església i el món obrer s'ha guanyat en part, pels moviments apòstols obrer, la pràctica solidaritat d'alguns capellans, les denúncies i reivindicacions obreres fetes per l'Església i ha conduït a un consens teòricament clar entre els cristians dels Països Catalans: el cristianisme no pot servir per a legitimar ideològicament cap forma d'explotació de l'home per l'home, sinó que ha de treballar per al seu alliberament. Així es desautoritza el capitalisme pur com a opció per als cristians d'aquí i es troben cristians pràcticament a l'avantguarda de la lluita contra l'explotació econòmica i social, que és com dir, dins els agrupaments tributaris de la tradició anarquista i de la tradició socialista que ara es basa doctrinalment, en un grau o altre, en la metodologia marxista per l'anàlisi i la transformació de la societat.

Tal volta no estigui fora de lloc recordar la persona i l'obra de Jeroni Bibiloni, prevere del segle XIX, especialment per l'opuscle «cristianos-socialistas» (1848) que «si bé del punt de vista teòric no representa cap aportació original en el món de les idees del seu temps, és històricament important per quant vol relacionar el cristianisme catòlic amb les teories socialistes utòpiques llavors en expansió per Europa. (El socialisme científic de Marx i Engels apareixerà més tard). Dins una comprensió mallorquina, l'obra, no cal dir-ho, és absolutament original, i, que jo sàpiga, el primer i únic testimoni de socialisme utòpic» (3).

J. Bibiloni insisteix que l'autèntic socialisme (ell parla de comunisme evangèlic o d'igualdat evangèlica) hem d'anar a cercar-lo a l'Evangeli i als Fets dels Apòstols i convida els preveres, servidors de l'Amor i Caritat Fraternal, a unir-se sincerament als comunistes. Així ja al 1848 el senyalaren com a «Cura comunista» i el bisbe de Mallorca «consideró que dicha obrita contenía expresiones subversivas, mal sonantes y aún dignas de censura más odiosa, por el empeño de extender el precepto del amor y caridad fraternal fuera de los lími-

(1) Ha estat publicada per **Documents d'Església** 246, 15 novembre 1977, c. 1207-1246.

(2) Vegi's Pere Llabrés a **LLUC** 674, octubre 1977, p. 24-25. A la pàgina 26 hi poden llegir el Manifest final de l'Ambit religiós del CCC.

(3) Cfr. Gregori Mir i Mayol, **El socialisme utòpic de Jeroni Bibiloni**, **LLUC**, setembre 1972, p. 21-24.

tes y hasta el extremo de destruir el derecho de propiedad, la justa desigualdad de fortunas, y no menos justa distinción de categorías, que la razón y la fe aprecian como necesarias especialmente entre hombres degradados y corrompidos por el pecado» (4).

L'ús polític i social del marxisme, pluriforme i sempre reelegant, ha accentuat l'encarnació dels cristians en la crua realitat injusta i ha tenyit d'elements personalistes i democràtics als marxistes. L'enfocament, dretà o esquerrà, neo-capitalista o més socialitzant, de la qüestió social col·loca d'una manera fonamental les diferents opcions ideològiques dels cristians, amb repercussions dins totes les esferes de la vida.

Certament durant el franquisme no hi ha hagut una correcta moral social cristiana. Repressiva en l'aspecte sexual, ha estat permissiva respecte a la corrupció, el contraban, l'especulació, l'explotació, l'estafa, l'abús de poder, la manca de responsabilitat professional, amb criteris individualistes farisaics i col·laboracionistes en les situacions injustes, amb la tolerant doctrina de la llei penal i de la «moral dels negocis». D'una situació d'amoralitat pràctica passam avui a una ètica compromesa, solidària i lluitadora contra tota explotació. Advertiguem, de passada, que en els punts tractats i en els pendents, les afirmacions generalitzades poden pecar, a Mallorca, per defecte o per excés.

ESGLÉSIA I ESTAT

L'Estat espanyol «nacional-catòlic» sorgit de la Guerra dels Tres Anys, trencant amb el règim de separació Església-Estat reintroduït per la República, es recolza en l'Església Catòlica. Aquesta rebé privilegis —30 mo-

nades— per la venda del Mestre i de l'home. Es signà el contracte en el Concordat de 1953. Avui, per la renovació eclesiològica promoguda pel Concili i la teologia postconciliar i per la voluntat d'homologació europea i occidental es marxa pel camí del reconeixement de la llibertat i del pluralisme religiós i de l'autonomia i laïcitat de l'Estat i es vol també per a les esglésies i les creences professades pels ciutadans, una major llibertat per a realitzar la seva missió i viure les seves conviccions. Aquest és el desig de la major (?) part dels cristians dels Països Catalans.

Curiosament la ponència encerta totalment, quan afirma que, quant a la jerarquia eclesiàstica, no s'amaga una tendència que renunciaria a una confessionalitat oficial mentre es mantingués una certa confessionalitat de fet, recolzant-se en una realitat sociològica del catolicisme, l'opció més ampla del país, institucionalitzada amb els avantatges del període franquista. Així parlen de drets, no de privilegis, ja que es tracta de fer justícia a un sector tan important de la població. Es el que ara han fet els bisbes espanyols expressant les seves fortes reserves respecte del primer esborrall de Constitució.

Un Estat realment laic —no beligerant ni en un sentit ni en altre— ha de garantir la llibertat religiosa, el respecte a les creences, el dret a manifestar-les, defensar-les i propagar-les i el dret a l'objecció de consciència. Es clar també que a mesura que l'autonomia de cada un dels Països Catalans i del seu episcopat sigui un fet, els problemes s'hauran de resoldre entre les instàncies respectives i pròpies. De tot això, sembla que hi estam lluny encara i que a tots els nivells, polítics, bisbe i poble, ens manca consciència.

MATRIMONI I DIVORCI

Donada la importància i les implicacions en els dos camps, el de l'Església, hi ha qüestions que requereixen un aclariment i regulació, àdhuc en un règim de separació.

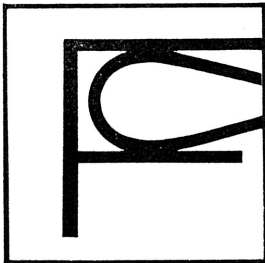
La pràctica unanimitat a pensar que el matrimoni és una institució que ha de ser respectada i protegida i per als catòlics és endemés un sagrament, no amaga la ficció de la «unitat catòlica» que mantingué el matrimoni canònic pràcticament obligatori sense possibilitats legals de divorci; ans bé, avui existeixen dos corrents de pensament entre nosaltres, referits tant al matrimoni com al divorci.

Uns desitjarien que el matrimoni canònic dels catòlics seguís tenint efectes civils, tot demanant una major facilitat i dignificació del matrimoni civil, amb supressió de qualsevol tràmit davant l'Església. Altres propugnen l'obligatorietat del matrimoni civil, deixant en caràcter optatiu el matrimoni canònic per als creients.

Un bon percentatge de cristians dels Països Catalans (no sé si coincidiria els percentatges per a Mallorca) són partidaris de la regulació legal del divorci per als casats civilment, renunciant així a imposar les exigències de la fe a tota la societat, fent a la vegada més difícil una possible guerra religiosa per motius del divorci, tal com ha succeït per exemple recentment a Itàlia.

Amb tot, hi ha estudiosos del tema, un cert sentiment difós en molts i les declaracions de nullitat —vertader divorci— que demanen que se superi la por d'enfrontar-se a la doctrina catòlica sobre la indissolubilitat i es reinterpreti aquesta a la llum d'una tradició cristiana més ampla, més d'acord amb l'antropologia d'avui i menys farisaica posant el bé de les

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - telèfons. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

persones per damunt del bé de la institució. El matrimoni no té sentit en ell mateix, sinó com a promotor de les persones que conviuen estimant-se. I el fracàs en aquest camp de la vida humana també es dona.

L'ECONOMIA DE L'ESGLÉSIA

Majoritàriament es demana que el sosteniment de l'Església i dels seus servidors recaigui sobre els creients, que hi hagi comunicació de béns entre comunitats riques i pobres, que els clergues visquin del seu treball, civil o ministerial, i que les finances siguin transparents i públiques. L'Església espanyola s'ha posat en camí.

Mentrestant no s'arribi a l'ideal proposat, es creu convenient, per un període de transició o per sempre, que l'Església sigui econòmicament protegida en proporció al nombre de ciutadans que es declari catòlics, al personal i tasques fetes, mitjançant una subvenció estatal o un impost especial. L'evolució de la mentalitat ciutadana, la laïcitat de l'Estat, el pluralisme religiós i ideològic i la llibertat profètica i la credibilitat de l'Església de Jesucrist, empenyen amb força a cercar una nova economia de l'Església i per a l'Església.

LA QÜESTIO DE L'ENSENYAMENT

Problema viu i al carrer. Problema viu i al bell mig de les discussions intraeclesials. Als Països Catalans en general s'està d'acord (no tant a Mallorca) en convertir l'obligatorietat de l'ensenyament de la religió en una aproximació a la cultura religiosa universal i cristiana, i que sigui la comunitat eclesial i familiar l'indret privilegiat per a l'educació en la fe, per a la catequesi.

On les discussions s'avinagren és en el tema de l'escola confessional o de l'Església —i en general, de l'escola privada—. L'Església en dedicar-se a l'ensenyament ha tingut dos objectius: fer apostolat en les classes dirigents i estendre la cultura als sectors pobres o més desatesos de la societat. A Mallorca ho hem vist reflexat en l'escola de ca les monges als pobles per una part; però comparativament han sobreabundat i s'han construït col·legis milionaris, deixant els antics encara servibles, per als fills de la burgesia o de les classes mitjanes i dels nous rics del turisme. Si era per a uns l'escola, lògicament es prengué cura de la ideologia transmesa, capitalista i fixista, es rebutjà la moderna pedagogia, es fomentà la disciplina i la repressió com a valors bàsics, s'emprà la llengua, i la cultura en general, com a força centralitzado-

ra i castellanitzadora. L'acusació de classisme és exacta i evident.

Escola privada, adherida als principis bàsics d'una nova pedagogia, abolint el classisme mitjançant les subvencions estatals o escola pública per acabar el classisme, educar en el pluralisme i estendre amb eficàcia i qualitat l'ensenyament a tots?

¿Escola confessional en nom pluralisme i del dret dels pares (a vegades es diu de l'Església) a escollir l'educació que vulguin pels fills i per desenvolupar la fe del infants o escola aconfessional, pública —no necessàriament estatal— pluralista en el sentit de respectar les diverses maneres de pensar?

Discrepàncies, divisions, enfrontaments, acusacions, agressions, polèmica forta. Amb tot, el descens de vocacions religioses ensenyants, l'augment del personal seglar docent, esforços de renovació dels ordres religiosos, la pèrdua de rendibilitat de les escoles, l'impacte de la mentalitat renovadora i anticlassista, la nova pe-

dagogia catalana, etc. han posat en crisi les escoles de l'Església. Ara bé, a les escoles de l'Església a Mallorca no es nota encara massa un necessari replantejament, a nivell pedagògic, cultural, lingüístic, eclesial, popular... No farem mai un servei al poble convertint la qüestió escolar en guerra religiosa; l'únic servei possible passarà per la inserció en les realitats del nostre poble, amb postures socialitzadores, democràtiques, autogestionades i eclesialment renovades i renovadores.

RELIGIÓ I «COSTUMS»

En aquest apartat únicament recordaré que essent la religió i les esglésies un element fonamental en la configuració de la moral i dels «costums» d'un poble, l'església catòlica no pot deixar de dir la seva paraula religiosa, crítica i profètica, neta de ressos capitalistes i tradicionalistes farisaics, i sense voler marcar unilateralment l'ordre jurídic o imposar la pròpia moral o tothom. Mes bé es tendeix a reconèixer la primacia de la consciència personal, el respecte per tot procés democràtic i per la diversitat de criteris morals avui vigents, el caràcter alliberador del cristianisme i el sentit històric-evolutiu de la «moral cristiana». Aquests criteris hauran de prendre's en compte en els temes tan desiguals com poden ser la despenalització de diverses conductes sexuals o familiars, l'avortament o els moviments d'emancipació de la dona i de la joventut.

Acabaria expressant un desig: Que aquestes ratlles ens moguin a seguir el camí traçat en la ponència de l'àmbit religiós del Congrés de Cultura Catalana. Crec que és un camí encertat i, tal volta, l'únic amb futur, tant per al nostre poble com per a la nostra Església.

BARTOMEU BENNASSAR I VICENS

(4) Vegi's l'article citat de G. Mir sobre l'evolució del pensament de Bibiloni, mai conservador, des del socialisme cap al liberalisme i republicanisme federal.

Antoni J. Colom i
Gabriel Janer Manila

Guillem Cifre de Colonya i «La Institución libre de Enseñanza»

CONFERÈNCIA PRONUNCIADA
AL CLUB CULTURAL DE POLLENÇA
EL DIA 23 DE DESEMBRE DE
1976, SOTA EL PATROCINI DE
LA CAIXA D'ESTALVIS DE COLONYA.

Desenterrar valors

Hem vingut aquesta nit a Pollença per a parlar entre tots d'un home d'aquest poble que entregà la seva vida a un treball generós, il·lusionat i bell; de vegades amarg. Hem vingut per reflexionar tots plegats sobre la vida i sobre l'obra d'un gran pedagog: En Guillem Cifre de Colonya. Abans de començar, i perquè ens servesquin d'introducció, ens voldriem servir d'unes clares i esplèndides paraules de Shakespeare. Són els mots que en el seu drama Juli César, Shakespeare posa en boca de Marc-Antoni, el dia dels funerals per César. Diu: «Amics i ciutadans de Roma, escoltau-me! Vinc a sepultar el cadàver de César, no a exaltar-lo! El mal que fan els homes els sobreviu, el bé queda moltes vegades sepultat juntament amb els seus ossos». Certament, no hem vingut a ressuscitar cap mort. Simplement, a desenterrar els valors d'En Guillem Cifre de Colonya, soterrats durant massa temps amb els seus ossos. Som aquí per reflexionar sobre el seu treball i recercar tot allò que tingué de més vàlid per a integrar-ho, encara avui, com vol Marx, als afers de la pràctica quotidiana.

El règim que havia sorgit el divuit de juliol de 1936 intentà desmuntar per tots els mitjans l'obra que havia consolidat la Institució Lliure d'Ensenyament, fundada enguany ha fet cent anys. En un llibre de José Pemartín, director general d'ensenyament mitjà,

titulat «¿Qué es lo nuevo?», del qual el 1940 se'n publicava la tercera edició, es poden llegir aquestes paraules: «Si en la última mitad del estúpido siglo XIX hubiera existido la Inquisición y dado su merecido al puñado de cursis y ampulosos krausistas y a la Institución Libre de Enseñanza, cuajada de arrivistas y heréticos... hubiéramos evitado seguramente esta atroz guerra civil española, verdadera guerra de Religión, que nos llega con un retraso de tres siglos». «Pero no se crea que nos limitamos a estos dos focos (Cataluña y País Vasco) de antiespañolismo en las provincias. Madrid habrá de ser muy seriamente vigilado. Madrid, al fin y al cabo ha sido el mayor traidor intelectual de España. De la Institución Libre de Enseñanza, anti-católica, anti-española, no ha de quedar piedra sobre piedra. Se ha de transformar en Centro de españolismo. La alta enseñanza madrileña habrá de ser inexorablemente de aquí en adelante, patriótica, católica y leal. O no ser». Pocs mesos després del començament de la guerra civil, un governador acusava els institucionistes de «envenenadores del alma popular, primeros y mayores responsables de los crímenes y destrucciones que sobrecogen al mundo». El mateix 1940, per un decret de dia 17 de maig, essent ministre d'Educació el senyor José Ibáñez Martín, foren definitivament incautats els béns de la Institució. Era, en definitiva, aquest decret, l'acta de defunció d'una obra gràcies

a la qual, ha escrit Pierre Vilar en el seu manual d'Història d'Espanya: «Espanya no solamente iguala, sino que supera a los países vecinos en materia de educación superior». O, com ha dit Tuñón de Lara a «La España del s. XIX», «la Institución significará durante toda una época la corriente racionalista y abierta a los aires del progreso frente a las formas caducas de cultura, de impronta oficial».

Krausisme i Institucionisme

Val a dir, que el naixement i la defunció de la Institució Lliure d'Ensenyament vénen marcats per la instauració de règims autocràtics per uns militars lligats a l'aristocràcia terratinent i a la gran burgesia financiera. El 1875, amb la repressió canovista que seguí a la Restauració, el ministre Orovio firma un decret mitjantçant el qual expulsava de les seves càtedres universitàries una sèrie de professors, grans intel·lectuals de filiació liberal: Salmirón, Giner de los Ríos, Azcárate, Calderón, González Linares... Una vegada més, al llarg de la història d'Espanya, es pronunciava —o, si no es pronunciava, s'actuava com si s'hagués pronunciat—, la frase fatídica: «lejos de nosotros la funesta manía de pensar». Dins la presó, és on Giner de los Ríos concep la fundació de la Institució Lliure d'Ensenyament de la qual va ésser alumne i professor En Guillem Cifre de Colonya. És, doncs, entre

aquestes dues dades, 1876-1936, que cal situar la vida i els afers de la Institució.

La ideologia krausista suposa a nivell de l'Estat Espanyol un context superestructural disposat a portar a terme a nivell intel·lectual la nova concepció econòmico-liberal i la funció que juga en l'afany de transformar una societat pre-capitalista en capitalista.

L'acumulació de capital i la necessitat d'inversió en formes noves de producció suposa un canvi en les condicions d'aquesta producció. De fet, el binomi Home-Naturalesa, propi de les societats agràries es transforma en una nova relació: Home-Màquina-Naturalesa. Es tractarà ara de preparar l'Home per a l'adequació a les condicions que ofereixen els nous llocs de treball. L'acumulació de capital de què parlàvem suposa la necessitat d'inversió en l'adquisició de les noves tècniques i accelerar, en conseqüència el ritme de producció per amortitzar més aviat la nova maquinària i continuar a la vegada l'acumulació de capital.

Davant aquesta situació que es pot polaritzar a partir de l'explosió demogràfica i d'aquesta necessitat de preparar les masses, l'escola i amb l'escola, l'Educació, se subjugarà al poder de la burgesia convertint-se en un instrument al servei del capital. L'Educació començarà a interessar fins i tot a nivell estatal —a l'Estat Espanyol es crearà, tot just iniciat el segle XX, el Ministerio de Instrucción Pública— en quant serveixi d'instrumentització per a propagar la cultura a les masses, al mateix temps que les prepara per a ser protagonistes de les noves formes de producció.

En aquest context, la ideologia krausista representa un estadi previ a la situació analitzada, a causa de la prolongació de l'estructura feudal dins l'economia i el sentit tradicional que la noblesa i el clergat representen. Per altra banda, el krausisme és de fet una ideologia centrada en la llibertat de l'Home, d'un home moral,

format en l'obligació del deure pel deure i, per tant, lliure de determinismes; d'aquesta manera el krausisme representa una nova visió de l'Home i, en conseqüència, suposa un avenç importantíssim de la ideologia social de l'Estat Espanyol, avenç que li possibilitarà —i les seves connotacions amb el liberalisme ho confirmen— servir o ser utilitzat com a context ideològic en l'intent d'accelerar la transformació econòmica de l'Estat, tot recolzant una economia de mercat lliure i els plantejaments burgesos de caire europeu, contra el poder feudal de l'aristocràcia, el clergat i les institucions seculars.

L'Institucionisme, com element actiu i pedagògic sorgit del krausisme concep l'Educació com l'instrument que ha de forjar l'Home, l'home nou i liberal adaptat a les transformacions que s'acosten. Més tard —i referint-nos ara a la Institució Lliure d'Ensenyament de Madrid— quan a aquesta ciutat s'aconsegueixen una infraestructura industrial i creix la força del capitalisme burges, el centre del Paseo del Obelisco esdevindrà típicament una Escola burgesa adaptada perfectament a la concepció liberal i intel·lectual de les forces burgeses en el seu intent d'oposició al conservadorisme.

Alexandre Rosselló

A Mallorca, l'origen del moviment krausista i institucionista pot formular-se bàsicament de la mateixa manera, d'aquí parteix l'interès que té estudiar al fracàs d'aquest moviment a l'illa. Alexandre Rosselló representa la nova concepció econòmico-burgesa. Mallorca es va refent de la crisi econòmica del seixanta vuit i, juntament a l'acumulació de capital l'augment demogràfic és considerable. Les condicions estructurals són les adequades per a intentar la transformació social precapitalista arrelada profun-

dament a l'illa. Per això mateix, per esser una societat aïllada amb escassa influència de l'exterior, l'estructuració de classes està fortament consolidada, mantenint-se uns esquemes feudals, codificats ara, en ple segle XIX per un conservadorisme polític que aglutina el poder real de l'illa: La noblesa i el clergat.

Alexandre Rosselló, que ha observat aquesta situació, patrocina tota una campanya de reforma inversionista, tot intentant així obrir noves vies econòmiques que possibilitin la inversió del capital, i tenint en compte que hi ha un excedent de mà d'obra. Naturalment, davant aquesta situació, el krausisme era l'única filosofia que s'adequava a les pretensions liberals de la burgesia de l'Estat Espanyol, tot reforçant la seva política transformacionista.

D'aquesta manera, i havent comprovat que els seus esquemes eren acceptats, a Mallorca es muntaven companyies mercantils i comercials, es creava una banca que podia patrocinar una estructura productiva de caire industrial i mercantil, Alexandre Rosselló considera necessari comptar amb un instrument que prepari la societat mallorquina des de la base amb la finalitat que pugui integrar-se funcionalment en l'ordre social que comença. En aquest sentit, Rosselló veu l'Educació des d'una perspectiva eminentment burgesa, com un instrument al servei de la classe dominant que refermi la nova ideologia econòmica. L'Escola Mercantil —més tard Institució Mallorquina d'Ensenyament— s'adaptarà a la ideologia krauso-institucionista perquè és l'únic model amb què compta el progressisme polític, econòmic i burges d'aquella hora.

Així doncs, es pretén que l'institucionisme educatiu a Ciutat condicioni les noves formes productives i l'aparell ideològic de la classe burgesa que és, en definitiva, la que pren les regnes del poder. Si l'experiència educativa patrocinada per Alexandre Ros-

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

Moli

27 desembre - 14 gener

Sánchez Calderón
Montoya
Cruz Hernández
Baixeras

16 gener - 4 febrer

selló només dura set anys es deu a l'equívoc que cometeren els seus promotors a l'hora d'analitzar la realitat. El fracàs de la Institució Mallorquina d'Ensenyament suposa el fracàs de la temptativa burgesa de transformar els modes i les relacions de producció a Mallorca i, en conseqüència, l'ocasió perduda d'introduir a l'illa una infraestructura industrial prou sòlida que ens hauria obligat a projectar models d'organització social adequada a la història. En definitiva, el fracàs institucionista a Mallorca és el fracàs de la nova classe burgesa i liberal i conseqüentment, el triomf de les forces reaccionàries que s'oposaran (la premsa hi jugà un paper decisiu) contra la ideologia sorgida d'aquell nou centre escolar i contra tot quant representava. Aquesta victòria del conservadorisme mallorquí determinà l'evolució social i econòmica de l'illa. Amb el seu triomf, les forces reaccionàries possibiliten el manteniment d'una situació eminentment beneficiosa per als seus objectius, que a la llarga es projecten cap a l'estaticisme i al desfasament amb la realitat. Només així, es pot explicar el triomf de les dretes mallorquines en el segle XX i la debilitada vitalitat dels moviments obrers, miraculosa vitalitat, no obstant, si teniu en compte l'escassa possibilitat d'existència que tenia el proletariat industrial a Mallorca.

El fracàs del krausianisme i, en conseqüència, de l'Escola Mercantil ha d'analitzar-se a partir de la confiança que la minoria burgesa demostra tenir amb si mateixa i del menyspreu que en fan de les forces conservadores de l'illa. Alexandre Rosselló i la burgesia liberal que representa s'equivocaren en l'anàlisi de la situació social que feren del seu moment històric, tot calent en un perillós optimisme polític. D'aquesta manera i amb presses aixecaren la bandera del liberalisme ideològic i econòmic en la Mallorca de 1880, profundament marcada pels esquemes feudals.

L'experiència institucionista a Pollença

El cas de l'experiència institucionista a Pollença és d'alguna manera diferent a la de Ciutat. Ací, l'institucionisme està regit per unes raons filosòfiques (krausistes) —transformació de l'home mitjançant l'educació moral—, allunyades de les manipulacions que en feren del krausisme les classes burgeses.

Don Guillem Cifre de Colonya s'insereix en una comunitat eminentment agrícola, se n'adona clarament de la situació servil en què es troba l'agricultor —al servei dels estaments nobiliari i clerical, senyors de la terra que treballa el poble— i pretén mitjançant l'educació i la culturalització de les masses que el poble arribi per

si mateix, tot servint-se de la raó i de la instrucció a denunciar la seva pròpia realitat. En aquest sentit, En Cifre de Colònia es serveix de l'educació per a conscienciar l'home, per fer-lo reflexionar sobre si mateix i sobre la seva pròpia vida. És, en realitat un idealista, en el sentit que creu fervorosament en la Cultura i en l'Educació com instruments de canvi social.

La qualificació d'idealista per a En Guillem Cifre de Colonya no vol ser un element de crítica ni de denúncia de les seves realitzacions. És un home conscient del valor i del poder de l'Educació, al mateix temps profundament coneixedor de les seves limitacions. La seva ètica i el seu comportament, la moralitat de la seva conducta, l'exemple que el seu viure quotidià representa per a la gent que conviu amb ell a Pollença és una arma que En Cifre utilitzarà sempre, amb la finalitat d'aconseguir el seu propòsit. D'aquesta manera, la seva figura esdevé un argument i un exemple en la lluita per la dignitat i per la llibertat humana contra l'opressió d'una classe per l'altra.

Cifre, model en la vida i la lluita

En Cifre de Colonya representa un model en la vida i en la lluita. La dedicació de la seva vida i de la seva hisenda a les classes que més ho necessiten suposa un compromís social tan penetrant o perventura més que el que mantenia mitjançant l'Educació. És, per tant, la seva lluita, la lluita d'un home mantinguda contra la incultura, a favor de l'igualtat social i de la justícia distributiva. No obstant, vol anar més enfora. Ell sap que només l'exemple i l'acció moral no basten, és necessària una praxi efectiva que vagi minant les estructures sobre les quals s'assenta el poder de la classe conservadora. Voldria que la seva feina incidís de tal manera que es rompessin els cordells que afavoreixen l'existència d'amos, propietaris i servidors jornalers. Voldrà, en definitiva, transformar la relacions productives i per això funda una Caixa d'Estalvis rural per a que estigui al servei de l'agricultor i de tot el poble, per tal que, a partir d'una autonomia econòmica gestada amb els crèdits proporcionats per la seva pròpia entitat bancària, els jornalers deixin d'esser jornalers i es convertesquin en propietaris de la terra que conren.

I mentre, l'any 1883 el nostre gran poeta Miquel Costa i Llobera desgranava aquesta pregària a la Verge de Lluç:

**De les plagues forasteres
allunyu l'impur alè;
sien les nostres riberes
grans murades de la fe.**

(O. C. pàg. 142)

Però quina era la situació socio-cultural en què es trobava aquest poble el 1879, quan En Guillem Cifre de Colònia decideix establir-se a la seva vila i fundar la Institució Lliure d'Ensenyament de Pollença? Algunes dades ens podran donar una imatge d'aquella situació. Segons un treball de Miquel Porcel publicat a **La Almudaina** del dia 9 de juliol de 1904, el 1877 el grau d'analfabetisme superava a Mallorca el 80 % de la població. Pollença, segons un mapa que il·lustra aquest mateix article d'En Porcel, estrobava que l'any 1904 tenia encara més del 80 % d'analfabets i menys del 90, accentuant-se l'analfabetisme entre les dones, que no arribaven al 10 % les que tenien alguna instrucció. La mitja d'analfabetisme a Mallorca superava la de l'Estat Espanyol que era del 75 % de la població. Per altra banda, el mateix Costa en una carta que enviava al seu amic Joan Rosselló de Son Fortesa, el setembre de 1878, en la qual, tot comentant una novella d'un conegut seu, afirmava: «¡Cuán lejos está el pueblo mallorquín de la serenidad beatífica que Frates le atribuye! Ocasión para escribir una narración de costumbres mallorquinas, diametralmente opuestas a la de Frates, ha dado estos días en P. la Familia que vive en el predio Son B. Tú recordarás que cuando fuimos a dicho predio nos acompañó hasta la encina grande un joven recién casado, hijo del arrendatario. Pues bien, la esposa de este joven, acusada de brujería por sus suegros, que son la gente más supersticiosa del mundo, ha sido objeto de mil violencias. Cansada de sufrir la pobre joven se había separado de sus suegros, y vivía sola con su marido, no sin que fuese a maltratarla de vez en cuando la vieja, que atribuía la **impotencia senil del amo** y las enfermedades de toda la familia a los supuestos maleficios de la nuera.—Con el pretexto de enseñar a la joven la abundante cosecha de aceitunas que se presenta este año, y fingiendo reconciliarse con ella, sus suegros la llevaron al predio, la hicieron subir por el olivar de la montaña, y al llegar a un punto, convenido probablemente, despeñaron a la infeliz desde un bancale. Ella pudo levantarse, y, abierta la frente y ensangrentada, corría para huir, cuando el suegro que la alcanzó, sujetándola por la garganta intentó estrangularla, y la dejó tendida sin sentido. Corrió enseguida el bárbaro a buscar gente, diciendo que su **pobre nuera** se había caído en un bancale; y entre tanto la suegra, sentada junto a la joven exánime se lamentaba en alta voz llorándola como muerta, ¡**mientras le destrozaba un ojo con un pequeño tronco!**—La infeliz vuelta en sí no intentaba moverse, temiendo que al verla con vida no la acabara de matar su sanguinaria suegra, y sufría que ésta le desgarrara un ojo, temiendo que si se volvía le destrozase el otro que tenía contra la tierra.

Guillem Cifre de Colonya
amb alumnes seus
a Pollença

Sólo cuando oyó que llegaba gente dio señales de vida. Después ha contado todo lo dicho; y corroboraron la verdad de su relato los que oyeron los gritos de la infeliz, el examen facultativo y los antecedentes de bárbara superstición que se tiene de aquella familia.—No extraño ahora que en Aragón maten cada año algunas viejas por brujas, cuando en P. se martiriza por bruja a una joven de 18 años.—En la Exposición vi el mapa de la instrucción pública: España era en él una mancha negra que, como Rusia y Turquía, expresaba **ignorancia y superstición, comprobadas por estadística...!**». Aquesta carta, insertada plenament en una línia naturalista, podria haver-la firmada Emile Zola, o la mateixa moctessa de Pardo Bazán i, sense cap dubte, el nostre Salvador Galmés. L'educació era un privilegi pels fills de les classes benestants i l'aristocràcia terratinent i l'església, exercien un control absolut sobre l'ensenyament. El manteniment de la incultura era una de les basses del seu poder i ni una ni l'altra no tenien gaire interès que l'educació s'estengués a tota la població i, molt menys, que es fomentàs en principis liberals.

Principis pedagògics

Potser, els homes de la Institució no arribaren a comprendre que no era possible solucionar els problemes de l'Educació des del sistema. S'oblidaren que la reforma que ells reclamaven no es podia dur a terme sense una reforma de les estructures socials i econòmiques. Entre les proposicions de la seva pedagogia, hi ha tota una sèrie de principis pedagògics pels quals, avui, dissortadament, encara batallam: l'educació integral, l'ensenyament intuïtiu, el valor de l'espontaneïtat, la coeducació, el desenvolupament de la sensibilitat artística, el paper formatiu del joc, el contacte amb la naturalesa, són encara les aspiracions de la pedagogia més generosa. Antonio Machado, que va ésser alumne de la Institució des dels primers temps, escriví uns versos que dedicà al seu mestre don Francisco Giner de los Ríos, i que anit ens vénen com l'anell al dit. Diuen, cap al final:

**Y hacia otra luz más pura
partió el hermano de la luz del alba,
del sol de los talleres,**

**el viejo alegre de la vida santa.
...Oh, sí, llevad, amigos,
su cuerpo a la montaña,
a los azules montes
del ancho Guadarrama.
Allí hay barrancos hondos
de pinos verdes donde el viento canta.
Su corazón repose
bajo una encina casta,
en tierra de tomillos, donde juegan
mariposas doradas...
Allí el maestro un día
soñaba un nuevo florecer de España.**

Es ben possible que En Guillem Cifre de Colonya, en les seves excursions dominicals per les muntanyes de Pollença, degué somiar, també, qualque vegada, un renèixer nou d'aquesta terra.

Res més.

**ANTONI J. COLOM
GABRIEL JANER MANILA**

FILOSOFIA VERDA

CONTE

Una capacitat vigorosa d'evocació és, per ventura, la qualitat més destacable, entre altres, de l'escriptora portuguesa Agustina Bessa Luis (n. 1922), una capacitat que, com podem remarcar sovint en els grans poetes, fa possible que dues o més imatges, massa allunyades en un principi a causa de llur naturalesa divergent, s'arribin a trobar de manera inesperada, gairebé miraculosa. En el conte que hem traduït, inclòs a l'obra «Contos impopulars» (1951-53), la imatge simbòlica d'un revíscolament damunt la nit més fredorosa, sinistra i atribolada arriba, tot d'una, fins a Mallorca, i esdevé olivera. Olivera viva, per cert.

Xavier R. BAIXERAS

Una d'aqueixes matinades que el boiram sembla donar als carrerons més sinistres com una comunicació de claror, de claror de lluna, dos homes intentaven abrigar-se del fred al lliudar una mica avançat d'un portal. Espellifats, ambdós de barba esclarisada, no parlaven. Amb prou feines abraçaven l'arcada del pit, protegint les mans, escanyolides i de falanges lívides, a les aixelles i dessota les cises de les jaquetes esparracades, penyores d'alguna beneficència o d'algun femer, amb seguretat. Hom no pot definir llur professió sense que un riure absorit ens surti als llavis — un riure de Falstaff que somnia o de Mefistòfeles que fa metafísica. Aquells dos homes que s'emboïcaven amb llur propi baf, pertanyien a una casta que, per esser il·legal, té més assegurada la continuïtat. Eren, senzillament, caçadors de morts sobtades. Oh, tots nosaltres sabem què són, morts sobtades! Una apoplexia per a classes acomodades, quan l'heroi transita d'un barri a l'altre, d'un cap a l'altre de l'ètica, i reconeix, a la fi, que no li havia valgut de res fer una passa, puix que la mort fa que tots els extrems es toquin. La fi, que mai no ens sembla prematura, sí fatal, però, dels anònims, i que no té designació ni bufa als vents de la tafaneria.

Aquells dos éssers nocturns vivien d'aqueixa empresa, més macabra encara per ridícula, d'afitorar els finats a la via pública, els que la congestió ha sacrificat o el cor ha deturat al camí, els que el fred ha tolt en la posició de qui absorbeix encara l'afalac del si matern, o els que la fam ha prostrat, esgarrapant la terra i enganxant — hi una boca encara esperançadora, humil. Quan l'aspecte del mort denunciava un burgès, baldament de rendes limitades, el sos-

treien al carro que feia l'intercanvi entre aquestes parades d'atzar i dipòsit de cadàvers, el lliuraven a domicili, i hi esperaven, com bons funcionaris, la propina. A les àrees on actuaven lligaven conversa amb el policia de ronda, sempre bons homes, que usaven la violència més per timorats que no per abrivats. No rarament, per mercè d'una pietat de comparatge, els caçadors de morts sobtades es posaven a sota llur protecció. I d'aquesta autoritat bonassa, que no auscultava la raó per tal d'oblidar la llei, en provenien les informacions més cobejades.

—Llavors, senyor guàrdia, res aquesta nit?

—Res...

Se separaven. Uns refugiant-se als lliudars dels portals, a prop la carretera que les ombres amagaven; l'altre prosseguint la ronda, el capot esquitxat per un ruixim fi, que era com llimalla d'argent que vingués oscil·lant pel boiram.

Aquesta era, segons sembla, una d'aqueixes nits que no hi havia res. Els dos sotjadors vetllaven endebades en llur lloc estratègic, fent botets a peu coix per a no enrigidir-se, i preferint malediccions sordes i sense còlera. En aquell carreret, espicassat per sortints de baranes velles, s'hi experimentava la sensació d'assistir a la ranera del silenci. Eren clams filtrats per un temps infinit, gemecs que les pròpies pedres emetien, un sangloteig de cansanci ressignat, de dolor que la seva consciència mateixa d'eternitat torna passiu sense, no gensmenys, esmortir-lo. Un dels homes havia reculat més cap al buit del portal, cercant un nínxol on arraulir-se i potser dormir. L'altre li va parlar, movent amb dificultat els llavis blancs.

—No t'hi aturis, home, si no vols sortir al diari.

—Deixa estar... —mormolà el que s'havia doblegat sobre ell mateix, el rostre submergit en el si, entremig les solapes fluïxes de la jaqueta. I no digué res més; restà quiet, esforçant-se a concentrar tota la calor, evitant els moviments que eren agulles penetrant-li la pell molla, gastada, com un drap que s'ha usat massa. Al cap del carrer taponat per la tenebra, hom sentí, tènue i distinta, la senyal del guàrdia.

—Tenim parroquià, anem-hi —féu el qui romania dempeus, saltironnat i esbatent-se com algú que sofreix una cremadura—. Anem —va repetir—. Sortí cap al passeig; les espadenyes se li enganxaven a les llambordes humides, i ell tremolava, força xop pel boiram on es retallava com una silueta verd-cendra lleugerament argentada a les vores.

—Hi ha un individu aquí a prop —aclari el guàrdia—. Enterco com un verat, i jo sols volia saber com s'ho apanyaren. Sembla que és mort del principi del món ençà i que es conservarà així fins que s'acabi.

—N'hi ha, de sangs, que s'agleven prest —digué, conspicu i confidencial, el caçador de morts sobtades, mentre caminava—. Va parar esment que el company no el seguia, i li va llançar algunes malediccions, la manca de solemnitat de les quals devia esmorteir els efectes.

—El subjecte és aquí. Ajuda'm.

S'abalxà fins al cos i el girà. El llum il·luminà una cara erta, amb un abonyec de caiguda a la templa; líquids llefiscosos li llenegaven dels narius i la boca, tancada, tenia una expressió mística i quasi somrient. Semblava pertànyer a aquesta casta d'escriptors que tenen llur originalitat, com una marca de foc, al macilent de la faç, a l'expressió abatuda i al terrible de l'esguard abandonat, vil

perquè no espera res, sense que, tanmateix, s'hi hagi extingit la pressió dels desitjos. Dessota les bordes de les mànegues del sobretot raspat, tenia encara els canals de sarja negra, que els elàstics, gastats, feien allellats als polsos. Tal vegada tornava d'una sessió de comptabilitat, d'escriptura, recurs extraordinari de les seves necessitats on voleteja sempre un terror de misèria, més esgotador que el combat, a camp obert, amb la pròpia misèria. Tenia al dit mitjà una mula que la ploma havia provocat i que estava un xic penetrada de tinta violenta. Les ungles, però, eren llargues, acurades, polides, com les d'un guitarrista; les usava en punta, bombades, molt llimades, apurades amb aquest capritx ingenu que és, de vegades, un tic maniàtic, una espècie de confort ocios en una vida estrangulada de maldecaps, de perills o, senzillament, de mediocritat planera. Quin munt de coses estranyes, complexes, en denunciaven, aquelles ungles arpades, bufades amb un baf, brunyides a la mànega o a la franela del pantaló, espadellades amb làmina o amb ganivet, esguardades a distància amb anàlisi, amb aprovació, amb crítica. Quines meravelles pregones d'aspiracions audacioses, ardent, duïen a la superfície de l'home, les passes del qual, les paraules, el ritme de realitat no eren sinó trivialitat, simplicitat, un arrossec de coses i pensaments vans!

El guàrdia es desvià una mica; l'esclafit del llum, en apagar-se tingué el ressed d'una barra fina, de coure, que es fa tombar.

—Crida l'altre, i acuiteu-vos —féu— eixut. Lliurà el carnet del mort, que havia enretirat de la cartera. — Teniu sort. De vegades no hi ha manera d'identificar-los.

Un cop més, el caçador de morts sobtades guaità al seu entorn, cercant el company, xiulant paraulotes i amenaces, saltant com un orangutan que s'excita. Finalment, tornà cap al carreró on havia fet de sentinella, d'una correguda arribà al portal que va flanquejar per a ensopegar en l'embalum del que, enxarxat, el mentó enfilat entre els genolls, en ell, el cridà pel nom, amb una entonació irada i fraterna. L'altre, però, al seu torn, s'havia mort; no n'hi havia un aflat, de vida, d'energia, de calor, en aqueixa carcassa que jeia cabdellada com una bola de basta, inconsistent, molla. Tenia les parpelles tancades i dormia, sí, amb una arruga de perplexitat al front i que, desfeta, li dissenyaria una línia més clara, tant de temps l'havia duita, de la infància ençà potser l'havia criada i s'hi havia avesat. Dormia, no més cec, ara que els ulls s'envi-driaven, freds com esferes de jogueta i, com elles, irisats de colors que semblen ennuvolats, perduts, dessota la superfície del vidre opac, que molts cops havien ratllat. Els cabells son l'únic afalac de la nuca que, doblega-

da, sembla oferir-se a un ganivet d'escorçador; les mans estan entrelaçades, estrenyent el buit; el cor està tranquil, i ell dorm. Com aqueixos bolets que creixen a les fosses, a les podridures i n'extreuen llur pròpia forma, no inspira fàstic, ni tan sols disgust. Pel contrari, si veïem, dessota aquesta matèria, aquest color de bolet, una pell humana, el fòssil d'un somriure, d'una ganyota, d'una aspiració humana, llavors el nostre pit cedirà amb a intensitat de l'esglai — de l'esglai, de la incredulitat, de la sorpresa, i res més. No hi ha dolor a dedicar, pena per sentir. Un espant, amb prou feines, humiliació, desig de revertir també a aquest destí que ens faci oïers a l'infern i al fang ja

Ell semblava una arrel...
com les oliveres de Mallorca,
seques, centenàries...

que la llum es escassa i l'atzar és un insult que, evitant-nos, ens avergonyeix.

L'home caçador de morts sobtades cavillava al costat del company. En coneixia l'amiga, un esser tort com una soca que no florí. Dir que ella l'estimava és concedir a l'amor un sentit nou; un cop aquella dedicació de bèstia malalta, aquells traïments de femella que a la fossa de la continuïtat més abrusada i àrida, cerca encara l'esperança, l'aventura, tot això és un estat d'amor i d'odi, l'arrel pròpia de la vida, unitat i dualitat fatals. Ella el rauria amb la adoladissa que parteix més dels nirvis que no del cor, hauria de plorar-lo després, besant-lo amb aqueixos amoixaments que ens fan girar el rostre anguniat, perquè tan sols en les criatures jo-

ves, en les quals són formosos i duïen en ells mateixos l'empremta esplèndida de la vitalitat a la brillantor de la cara, al foc càndid dels sentits, tan sols en aqueixos els admitem.

«Hi ha —pensà l'home— l'altre mort...» I heus ací que el dilema se li figurava insoluble. Arrossegant l'amig cap al cambró on, com una lava, la humitat s'escorria i on el rauria la dona terrible que el garbellaria de culpes i d'injúries, hauria de perdre aquell altre cadàver, el transport del qual li hagués renut el lucre d'aquella nit i potser de molts dies més. Dues vegades es va moure per tal de deixar el cos a la concavitat del portal, i altres dues es deturà, vacil·là i tornà. El mort era a penes un fardell, però tan present com si un sentit viu l'expliqués li insinués poders i lleis. «Hi ha l'altre...» —pensava l'home, encara. I veia un porticó envidrat que s'obria, sentia una veu somnolenta, feixuga, els llums que s'encenen, les passes que s'arrosseguen per la catifa, sanglots que vibren, sufocats, emmordassats; a la fi, la mà que gratifica i tanca la porta a poc a poc, com qui s'entotsola i divideix dos móns, dos trossos de vida.

Amb un gemec de renúncia i de rancúnia contra ell mateix i el tirà que el vencia d'aquella manera, aferrà el company mort i s'hi allunyà. Els engolí el bocatge del carreró que borronava en escaïences noves d'arteries brutes i solives. De lluny, en la fulguració verd del boïram, ell semblava un arrel que la terra expel·lí, que es manté a la superfície, tene llut i debolit, amb petits tumults de saba criant inesperats miracles de vida. Com les oliveres de l'illa de Mallorca, seques, centenàries, devorades de temps, esmerlides i bracejantes com fantasmes impotents que es contorcen en un dolor estàtic, dolor que la pròpia consciència d'eternitat fa passiu sense, tanmateix, minorar-lo, com aqueixos arbres morts, dels braços extingits dels quals garrona, un dia, un branquell ardorós i verd, així era ell. Com la filosofia verda d'una fulla tendra, encantadora i brillant, així era la generositat de l'home que s'allunyava amb la carreta, on penjaven els membres inerts del mort. I tota la seva història era, tal vegada, a la filosofia verda d'aquella nit.

Traducció de Xavier R. Baixeras

NOTA BIOGRÀFICA

Alvar Suñol neix a Montgat (Barcelona) l'any 1936.

A l'any 1951 va ingressar a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona.

Va exposar individualment per primera vegada a l'any 1957.

A l'any 1959 se'n va anar a París gràcies a una beca concedida per l'Institut Francès de Barcelona.

De llavors ençà ha exposat a Nova York, Califòrnia, Mississipi, París, Londres, a diverses poblacions sueques i a distintes localitats espanyoles.

ALVAR:

Una entrevista en tres etapes

TIANA. (BARCELONA)

Vaig visitar n'Alvar en el seu estudi. Tot estava en desordre, preparava una exposició a París. Part de l'obra destinada a l'exposició estava escampada a tot arreu de l'estança, sobre uns cavallets hi havia teles, més aviat grosses, amb moltes capes de pintura però encara sense formes:

—Aquestes també són per l'exposició, em queden uns dies de treball.

Mentre diu això em mostra les teles pintades en colors ocres, i segueix:

—Es molt important el fons, a mi m'agrada treballar-lo; saps que en Tintoretto donava fins a trenta passades? Per a mi ni s'ha de perdre aquest contacte de l'home i la matèria artística. Dintre les arts gràfiques s'ha perdut l'honestedat, jo no m'explic com un artista pot renunciar a aquest plaer sensual que és el contacte amb el seu propi material; jo admeto que un pintor per guanyar diners —perquè de qualque cosa ha de viure—, però el que no m'explic és com es pot negar el delit que proporciona el contacte «home-elements». La posició honesta de l'artista davant aquest món de consumició és molt important.

Seiem a un sofà ben confortable, n'Alvar diu:

—A vegades, m'assec aquí i contemplo la meua pintura, no són hores perdudes aquestes sinó que estudio sobre allò que he fet.

Lavors m'explica el seu començament i les seves primeres composicions pictòriques:

—Quan era més jove, al principi de la meua carrera de pintor, vaig guanyar una beca a Belles Arts per un paisatge que havia pintat, la beca consistia en una estada a Granada d'un mes, vaig aprofitar aquest viatge per conèixer, a més d'Andalusia, Castella, —jo no coneixia aleshores més que Barcelona—, i vaig veure el camp castellà, no?, i em va impressionar tant la plasticitat del camp espanyol

que el vaig dur a la meua obra... em semblava que allà l'home era com una escultura que sortia de la mateixa terra. També en aquell temps estava influenciat per en Zabaleta, tots hem tingut la influència d'un pintor d'un altre.

Segueix n'Alvar:

—Tu coneixes aquesta època?, essent així pots opinar personalment, però jo et diré que actualment aquest tema en mi ja no existeix, però m'agrada força pintar aquella cosa tan dura, tan forta de l'home i el camp, la lluita de l'home i la naturalesa. Ara bé, em va interessar el camp no solament com a plàstica sinó també com a problema social, em vaig donar compte de les dificultats que portava i per a mi va esser una descoberta conèixer aquella problemàtica. Pensant sobre aquest tema vaig veure la posició de l'home del camp dintre de la vida.

N'Alvar conversa entusiasmat de les seves experiències, de tot allò que ha viscut en un moment o altre de la seva vida i que ha quedat reflexat en la seva obra.

—Per a mi aquella descoberta va esser un drama, era un drama, em va afectar molt i intentava plasmar aquest drama social de l'home. Però penso que la pintura està per damunt de tot això, no la pintura sinó tot l'art, està per sobre aquesta problemàtica que ens pugui oferir la terra; conrear l'art és sortir d'aquest món per arribar a un altre més misteriós.

La conversa amb n'Alvar és tranquil·la, assossegada; conversa a poc a poc amb una veu suau, sembla que no l'alça per no espantar l'interlocutor, de tant en tant somriu amb la rialla pròpia dels tímids que no estan segurs de si està ben dit allò que han explicat.

—Veus, jo he pintat sempre, de nen no perquè no en sabia, però dibuixava, dibuixava tebeos com «el guerrero del antifaz». No concebeixo com po-

dria viure sense pintar, sempre he tingut la convicció que havia de pintar, tota altra cosa m'ha semblat secundària i he pensat que tot el que no fos pintar es resoldria sol, i s'ha resolt.

Em vaig acomiadar de n'Alvar i quedarem que ens veuríem a París el dia de la inauguració.

GALERIA DRUOANT. (PARÍS)

Al fons de la galeria veig la figura, més aviat petita, de n'Alvar que s'acosta de tot d'una cap a mi i agraeix la presència dels espanyols que hi hem anat per la seva exposició:

—Encara no hi ha molta gent.

—Més bé, li responc, així aprofitarem per conversar.

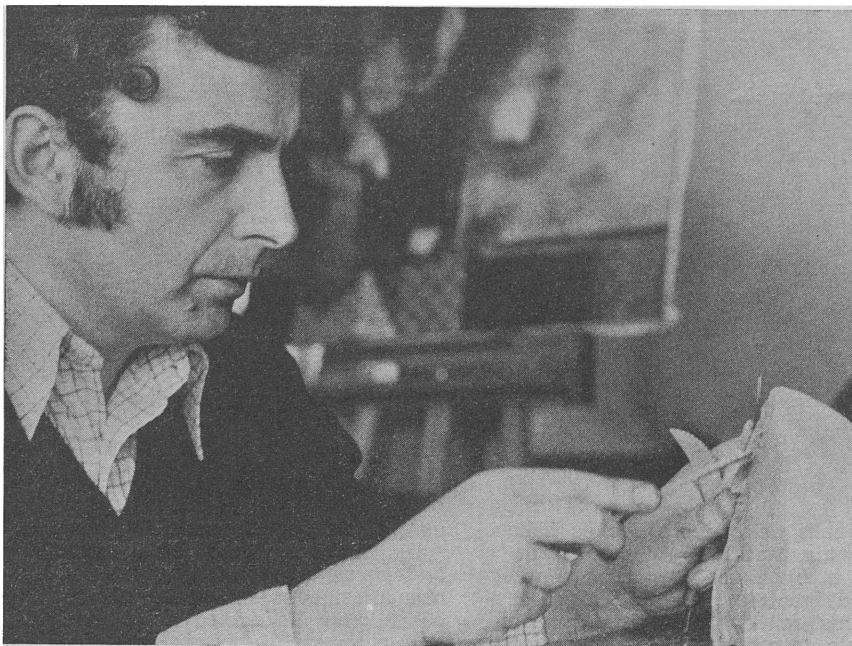
N'Alvar m'acompanya i mirem detingudament l'exposició, a les meves preguntes n'Alvar va responent.

—Jo recordo aquesta època, la de l'any seixanta, com a més emotiva que l'actual, sentia més les coses, ara estic massa dintre l'engranatge comercial, visc massa el muntatge de la pintura com un «affaire». He de lluitar perquè aquesta emotivitat no es perdi. Abans pintava perquè tenia necessitat de pintar, ara també, però hi ha altres coses que embruten la circumstància. Recordo aquells temps que pintava el camp com una època més viscuda per a mi, aquelles exposicions tan fresques que feia. Et dic de debò que lluito per tornar a la pura dels vint anys.

—Per quina obra tens més predilecció?

—No existeix un quadre, allò que val és una successió de quadros, la idea no s'expressa en una obra sola sinó que l'artista segueix una línia i aquesta línia és un conjunt de quadros que responen a una sola idea: aquesta línia arriba un moment que s'esgota i llavors compareix l'angoixa. L'existència de l'artista és l'angoixa

Fotos M. Guasch

i allò important és la línia que crea. Aquesta angoixa ve produïda quan acabes un període perquè no saps què pintar, llavors et preguntes quin contingut té la vida, què passa en la meua existència, què he de dir, aquesta angoixa és la que diferencia l'artista de l'artista. Així és que jo et puc dir quin quadro m'agrada més sentimentalment però no artísticament.

—I el teu apreci al colom, què significa?

—Es clar, el colom abans de tot és un animal molt plàstic, un animal molt bonic. A mi m'agrada el blanc —el blanc que no és tal blanc sinó un reflex dels colors que l'envolten—, ja sé que hi ha coloms d'altres colors però el més bell, per a mi, és el blanc, aquest colom que sembla de cotó, és tan plàstic! A més el colom històricament ha esdevingut el signe de la pau i això per a mi també compta. No la pau únicament política sinó la pau profundament humana.

—I per què pintes les cares amb el nas tan llarg?

—Es difícil per un pintor explicar el perquè de les seves formes. Així com tu et grates d'una manera i no d'una altra, així les meves formes són personals. Es clar, les formes responen a un ideari abstracte que sura dintre de cada un, no saps com explicar-ho, però a mesura que ho esterioritzes es concreta. Hi ha a dir que em pot haver influït l'art romànic; l'home és un producte de l'ambient i jo des de petit he contemplat les talles i les pintures romàniques catalanes de Montjuïc.

Miram un quadro i un altre, els colors són nets, clars; les formes airoses

i al preguntar-li sobre el color i la forma respon:

—El que és realment important per a mi és crear un clima, un misteri. Llavors no és ni el color ni la forma, és el tot, una cosa no pot estar separada de l'altra. Primer et ve una idea i aquesta idea, que és una forma, l'he de treballar amb colors.

Recalc que el nas llarg, la mirada a l'infinit i el moviment de les mans, tot aquest conjunt dóna la impressió d'una gran misticitat.

—La mística? jo sóc un místic, estimo la gent i crec en ella. Això fa que la meua obra tingui un aire místic. La meua actitud davant la humanitat és estimar-la, i crec que qualsevol que sigui la solució per als nostres problemes ha de venir de l'home. Jo no tinc una actitud negativa davant l'home.

Entra gent i més gent, espanyols i especialment catalans. N'Alvar, excusant-se es separa de mi perquè ha de rebre els visitants. El vernissage acaba amb un sopar, n'Alvar fa cara de cansat, vol acabar la diada i anar-se'n a descansar, tot això l'esgota. Quedam que dinarem junts a l'endemà.

LE DÔME (RESTAURANT DE MONTPARNASSE)

El restaurant està ambientat segons el gust de la «belle époque»; va esser centre, altres temps, d'artistes i encara se'n veuen fotografies a tot arreu del bar i del menjador. N'Alvar té pressa, ha de veure's amb uns amics, dinam ben aviat i tan sols tenim temps que ell em doni unes explicacions.

—La crítica a l'actualitat no existeix, els crítics es varen equivocar massa vegades i ara no s'atreveixen a comentar les obres, saps? Ara hi ha intel·lectuals que es dediquen a donar les seves impressions però res més. Es que en pintura no hi entén ningú, o més ben dit, molt poca gent.

I afegeix:

—Sí, aquesta exposició és bastant important perquè es veu l'evolució que he fet en quinze anys; els quadros de l'any seixanta són totalment diferents als de creació actual, això gràcies a les angoixes de què l'altre dia conversarem, amb aquesta exposició he vist que sóc una cosa viva, que en mi hi ha una inquietud, una evolució, una sganer de creativitat... També he de dir que l'exposició m'interessa sota el punt de vista de pare de família, vull dir amb això que em reporta uns beneficis necessaris.

—N'estàs content de l'exposició?

—Sí, molt content; a més és la demostració del meu ésser: jo pinto perquè sóc pintor i en el pintar trobo l'única veritat que porto dintre. Pinto tot allò que no sé dir en paraules perquè si ho sabés dir seria escriptor.

A la sortida del restaurant veim, a una cantonada, uns cartells d'en Lluís Llach. Una estona després deix París enormement gris i enormement subjuguador, allà hi resta uns dies més n'Alvar amb els seus ulls ben vius, negres.

GUILLEM CABRER I BORRÁS

Els siurells

per Jaume Carbonell

El siurell, aquest objecte bell i primitiu alhora, de marcat caràcter arcaic, va esser fins no fa gaire, una joguina, sorollosa, fràgil i de breu durada, que podia adquirir-se en fires i terrissaires. Ara, sembla que comença una nova etapa i la funció primordial anterior va quedant arraconada, i es va convertint en d'objecte ornamental.

És una terracuita de dimensions no molt grans, encara que actualment, se'n facin algunes que sobrepassen el pam llarg, molt llarg d'alçària. El normal, és que facin, d'alt de vuit a quinze cmts. alguna vegada, però, poden arribar als vint.

Normalment la figura representada, tant si és antropomorfa o zoomorfa, està assentada sobre un bassament pla, on també es troba el xiulet o xiulador, el qual a més de complir amb la seva funció sonora dona per conseqüència el patronímic al siurell.

El procés d'elaboració s'inicia amb el modelat del fang, una vegada aconseguida la figura desitjada, és endurida amb una breu cuïta. Fora ja del forn, s'emblanquina amb un bany de calç i un cop secs, és completa la decoració amb breus tocs de color situats en els llocs més adients.

En les gerrereries que els fan és feina d'hores esparses.

Abans en sortien de nombrosos obradors, ara n'hi ha pocs; quasi els podem comptar amb els dits d'una mà. Tenim, a Sa Cabaneta, ca Madò Bet; a Pòrtol, can Rosselló; a Inca, can Torrents i can Piritis, i a Consell, ca N'Amengual.

La tipologia és diversa i els podríem dividir en tres grups: a) Antropomorfes. b) Zoomorfes. c) Mixtes.

En el a) hi tenim, el pagès amb capell o sense, tot recordant-nos el gegant de Ciutat, que treuen en els dies de festes assenyalades al portal de la casa de la vila. També, el caçador, el fumador de pipa, la Dama de faldilles acampanades, cosa que fa que no hi hagi necessitat de peanya, hi porta el xiulet adossat, i ens evoca la Dama

dels balls de cossiers que es ballen a Algaida, Montuïri i Alaró.

En el b) hi tenim principalment el bou o brau de tanta tradició en les cultures de l'antic Mediterrà i sobretot els taurolàtrics dels pobles talaiers de Mallorca. Recordem sobretot els caps de bronze de Costitx i Talapí... També hi trobam cavalls, mules, someres, cans, moixos, aus...

El c), són els compostos per dos o més elements, com el cavall i cavaller, que o bé és un record de les cavalcades medievals i dels cavallets de Felanitx o d'origen més ancestral. Formen part del mateix conjunt els llauradors, els homes amb animals... De creació més moderna, els motoristes, automobilistes... Cal també incloure els antropomorfs amb elements zoomorfs, com els dimonis de tanta tradició en el folklore de l'illa, els homes amb cap de ca talment l'Anubis dels egipcis, les esfinxs...

Ens cal tenir present, les terracuites d'identica finalitat, però de característiques diferents que és fan en diversos indrets peninsulars, per adonar-nos del seu grau de parentiu. Com els cavallets d'Andújar (Jaén) sense peanya amb xiulador i vidriats. Els «toricos» de Conca, de dimensions més grans, vidriats i obrats amb torn. I el «galus» de Barcelos (Portugal) posats sobre bassament, vidriats i amb xiulet. Les diferències són vàries però hi ha quelcom de comú; ara bé la diferència principal radica que els siurells són emblanquinats, procediment d'origen hel·lenístic, i que tan sols ha perdurat en les nostres joguines de fang. Cal pensar que totes aquestes característiques més o menys comunes deuen tenir una relació en un mateix origen, possiblement molt llunyà en el temps per uns, i en altres d'adquisició més moderna i a través de noves aculturitzacions.

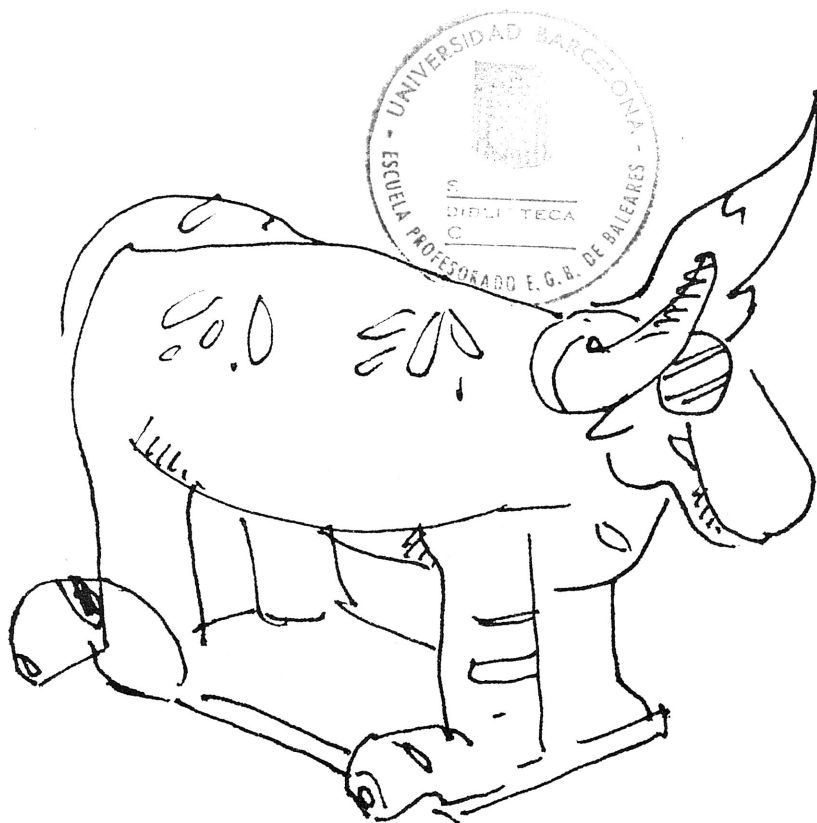
També cal que fem una ullada i mirem com a hipotètics procedents antics els models de la Mediterrània Oriental, encara que aquesta semblança és més conceptual que formal i per això no deixa de ser un precedent

malgrat els segles que els separen.

Les evidències amb les terracuites cretenques són òbvies, tant en les balladores, com els jenets. Mirau sinó el grup del museu del Louvre o les del museu de Candia a Creta, i també ens fa pensar en aquesta semblança la Magna Mater xipriota. El braus i cavalls micènics també tenen estrets punts de contacte i també qualche figureta del període arcaic atenenc. Ben mirat no és inversemblant aquest parentiu, car l'origen de molts fets etnològics estan molt enllà en el temps i sols l'arqueologia pot demostrar a la llarga la vericitat d'aquets pensaments a mesura que vagi descobrint-nos més elements d'enllaç entre les diferents èpoques.

Per la seva proximitat, pogué esser important la influència de les obres de coroplàstia de l'illa d'Eivissa. Aquesta tècnica originària de Meso-potàmia, s'estengué per la mediterrània a través de Fenícia i del món Jònic-Hel·lènic. Aquest procediment consistia en la utilització de motlles, per la fabricació en sèrie de terracuites. D'aquesta manera es permetia que els objectes fossin assequibles a tothom i convertits en ofrenes votives suplien la de sers vius en santuaris i enterraments, de manera simbòlica. Les troballes han estat molt abundants sobretot en la necròpolis del Puig des Molins i en la cova des Cuiram. Encara que la semblança no sigui conceptualment prou formal, en el procediment té alguns punts de contacte, com és l'emblanquinat posterior i el color posat després en pinzellades disperses. On el grau de parentiu és més estret, és en els askoís zoomorfs, els quals mantenen una estreta semblança amb el bestiar siurellístic.

Cal considerar les similituds dels ex-vots ibèrics, encara que aquest siguin normalment fets de material més noble, com és el bronze, però els nombrosos cavallers i oferents ens recorden els nostres. De totes maneres els íbers també en feren en terracuita, i de tècnica similar, això es fa

ben patent en el gran lot procedent del santuari de La Serreta d'Aloi i que avui són exposats en el museu de dita ciutat del País Valencià.

Hem de tenir en compte, els bronzes dels talaiers Mallorquins; sobretot per la seva extraordinària semblança, el brau, procedent de Llucmajor.

Els siurells, ara són joguines per fer renou i amb cap punt de contacte amb altres d'èpoques antigues car aquestes eren d'entretiment i consistien sobretot en pepes articulades i la típica fireta. En tots els precedents citats anteriorment, en cap hi troben un xiulet. Això ho hem de considerar si partim del fet hipotètic que el siurell és un derivat de les ofrenes votives. De totes maneres tenim evidències d'alguns que portaven xiulador en el s. XII i en segles anteriors. En els antics cultes mediterranis una de les maneres d'entrar en comunió amb la divinitat era a través de la música, tant coral com instrumental, doncs seria lògic que hi posassin un mitjà per fer soroll en les figures votives, encara que no s'hagi trobat el rastre, i així aquestes podien complir millor la seva funció. Ara bé, ens preguntam, en quin moment va ésser el pas d'ofrena a jugueta? La contesta continua dintre de totes les hipòtesis presentades, encara que no és descabellat pensar en un temps de descreït de les creences arcaïques suplides per una nova i absorbent religió com degué ser el cristianisme.

El poble atribueix el seu origen als

moros, atribució que podríem dir-ne clàssica d'aquest indrets, i que sempre amaga una antigüitat més gran.

Tanmateix és hora de referir-nos als siurells del període Islàmic trobats arqueològicament. Els llocs són en el Al-Andalus, concretament a Medina-Azhar (Cordoba), Almeria i l'Alhambra de Granada, són fets d'argila molt fina i algun d'ells està vidriat, els cordobesos semblen datar del s. IX. Aquestes joguines són completament atípiques del món musulmà. A Mallorca la sort també ens ha afavorit, i en fer les obres del mercat de l'Olivar de Ciutat, se'n trobà un de modelat molt fi i amb molta precisió de detalls. En Rosselló-Bordoy considera que aquest part de la ciutat fou una ampliació dels Almoràvits, i per conseqüència la jugueta seria d'aquell moment del s. XII. A Sóller, en el museu, se'n guarda un estilísticament similar i tanmateix no seria inverosímil datar-lo en època propera.

També cal recordar les ceràmiques zoomòrfiques, trobades en fer un refugi antiaeri en la passada guerra civil, en el carrer de Zavallà de Ciutat. De dimensions no molt grans i emprades segurament com a joguines. Una part d'elles està en el museu de Barcelona i encara no han estat estudiades i les altres és troben en la societat arqueològica lulliana.

A pesar de semblar atípiques, aquests tipus de joguines és veu que eren força comunes en determinats dies festius. Car en una compilació d'obres i escrits anteriors al s. XV

per un tractat jurídic, n'hi ha un de Ibn Rushd, avi d'Averroes, que comença l'ús d'aquestes juguets, puix les considera d'origen cristià.

Tenim, doncs, uns testimonis certs en el món islàmic, amb hereus com són els d'Andujar, de Conca, de Barcelos i de Mallorca.

El siurell ha estat poc estudiat. Potser ens ha estat un objecte massa familiar, però, ha cridat l'atenció d'alguns estudiosos, com Mulet, Ràfols, Cid-Priego i Rosselló-Bordoy. També s'han fet d'ells nombrosos col·leccions, encara que amb més exemplars de varietat que d'antigüitat, degut sobretot a llur fragilitat. A Mallorca podem contemplar les del casal Mulet de Gènova i les del museu de Muro i altres de particulars. També són notables les del museu de Mataró (Barcelona) i del museu Sorolla de Madrid. També a Barcelona se'n troben alguns particularment importants.

Barcelona maig 1977

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

ALMAGRO GORBEA, M.ª JOSE - Guia del Puig dels molins. Ibiza.

MUÑOZ AMILIBIA, ANA M.^a - Pebreros ibéricos en forma de cabeza humana.

ROSSELLO BORDOY, GUILLEM - Mallorca Musulmana.

TARRADELL, MIQUEL I FONT, MATILDE - Eivissa Cartaginesa.

TARRADELL MIQUEL - Arte Ibérico.

LA FALÇ

Hem rebut el número de desembre de la revista LA FALÇ, publicació nacionalista de la Catalunya Nord. La publicació és un butlletí de 16 pàgines imprès en ofset escrit en català i alguns articles en francès. La subscripció a aquesta revista, important per conèixer el nivell de les reivindicacions autonòmiques de la Catalunya-Nord, s'ha de demanar a aquesta adreça:

«La Falç», 10 carrer Foy - Perpinyà (Preu d'abonament 30 FF anual).

INDEX

LLUC 1977

- AGUILÓ, Betlem**
 Conversa amb Leopold Samsó 23
 Taller Il·lunàtic i Neon de Suro 53
 S'Estornell 165
- ALBERT, Pere**
 1976: cultura i literatura 39
- ALCOVER, Manuela**
 La intel·lectualitat mallorquina i el modernisme 155
 Antoni Gelabert 171
- ALENYAR FUSTER, Miquel**
 1976: el final d'una recessió 4
- ALOMAR, Gabriel**
 Crítica sobre Antoni Gelabert 180
 Nota provinciana de «Fòsfor» 239
 La doctrina de l'èxit 241
 La comunitat de la nissaga 243
- ALOMAR, Joan**
 Crítica sobre Antoni Gelabert 180
- AMENGUAL, Josep**
 L'Església nostra i les nostres monges 75
- ARGEMÍ, Aureli**
 Les segones jornades del CIEMEN 270
- BAGUÉ, Enric**
 Marià Aguiló o la fidelitat a la llengua 35
- BAIXERAS, Xavier R.**
 Traducció del conte «Filosofia verda» 300
- BARCELÓ I PONS, Bartomeu**
 Per una divisió territorial de Mallorca 255
- BAUZA, Manuel**
 El Centre d'Estudis Teològics de Mallorca 219
- BELTRAN, Guillem**
 La latrina o el departament d'imaginació 214
- BENNASSAR VICENS, Bartomeu**
 L'Església de Mallorca i les eleccions 148
 Església i Cultura en el CCC 292
- BESSA LUIS, Agustina**
 Filosofia verda (conte) 300
- BIBILONI, Gabriel**
 L'autonomia se cita a Cura 63
 La senyera de la discòrdia (I) 119
 La senyera de la discòrdia (II) 266
- BOVER, Jaume**
 Alguns refranys d'Albarca i S'Arracò 55
 Aplicació de mètodes nuclear a la investigació
 de les obres d'art 84
 Les revistes escolars 213
- CABRER I BORRAS, Guillem**
 Alvar: una entrevista en tres etapes 302
- CAPELLÀ, Llorenç**
 Entorn a l'avantprojecte de Cura 61
- CARBONELL, Jaume**
 Els siurells 304
- CASASNOVAS, Francesc**
 Sense nom i sense groc 79
- COLOM, Antoni J.**
 Guillem Cifre de Colonya i «La Institución
 libre de Enseñanza» 296
- CONGRÉS DE CULTURA CATALANA**
 Manifest final de l'àmbit «El fet religiós» 250
 Manifest de la cultura catalana 283
- CONTESTÍ, Damià**
 Partits davant el Nacionalisme, Autonomia,
 Països Catalans (taula rodona) 69
- CORTES, Assumpció**
 Els mallorquins per l'autonomia 265
- CRÒNICA DE TRES**
 Conversa amb Juli Ramis 80
 Pictocinemes: cap a un art total 162
 La fotografia a Mallorca. Els Duran 221
 Manuel Rivera 251
- DARDER BROTAT, Joan**
 L'Església nostra a Mallorca 76 9
- DEIG I CLOTET, Antoni**
 Primer contacte cordial amb els menorquins 247
- EDITORIALS**
 Crida a l'Assemblea per l'Estatut 3
 Els condicionaments de la nostra Universitat 30
 Volem l'Autonomia 60
 El llarg parèntesi del franquisme 87
 Anticatalanisme i eleccions 114
 Reflexió post-electoral 142
 Un llarg camí per recórrer 170
 Comunicació i manipulació 198
 Gabriel Alomar, un missatge per avui 227
 Diada per l'Autonomia 254
 Català, idioma oficial, ara 282
- ESTELRICH, Joan**
 Crítica sobre Antoni Gelabert 179
- FONT, Sa**
 Litúrgia en vernacle: un pas de l'Església
 valentina 52
- FORTEZA, Pep**
 XIX Setmana Internacional del cinema. Barce-
 lona 279

GARAU, Climent			
Partits davant el Nacionalisme, Autonomia, Països Catalans (taula rodona)	69		
GARCIA-CASSANYES, Xavier			
L'any 1977: any del Congrés de Cultura Catalana	13		
La Ciutat cremada	41		
Conversa amb Antoni Ribas	42		
Resposta a l'escrit «No deformem la història» Nota (Correu)	86		
El Congrés s'ha acabat	286		
GARRIGA, Jaume			
Una aproximació a la literatura infantil a les Illes	212		
GRAU, Antoni			
Prensa subterrània 1970-77	210		
HORRACH LLABRES, Rafel			
Carta a un emigrant del meu poble	277		
JANER MANILA, Gabriel			
La funció educativa dels contes de fades	150		
L'ideari pedagògic de Gabriel Alomar	235		
Guillem Cifre de Colonya i «La institució llibre de Enseñanza»	296		
LIGA IBERISTA PORTUGUESA			
Manifest al país 1976	138		
LÓPEZ, Joan Manuel			
Partits davant el Nacionalisme, Autonomia, Països Catalans (taula rodona)	69		
LLABRES I MARTORELL, Pere			
Un missatge per a la reconciliació	47		
L'Església de Mallorca durant el franquisme	100		
Església i societat a la Mallorca del segle XX	190		
Mn. Antoni Deig, nou bisbe de Menorca	247		
El fet religiós i la Cultura Catalana de les Illes	248		
LLABRES PIZA, Pau			
Josep Maria Llompart, nou president d'Obra Cultural Balear	192		
LLOMPART, Josep Maria			
«El mallorquinisme polític»	48		
La creació literària a les Illes sota el règim franquista	95		
El gran exiliat	228		
Elogi del barri	262		
LLUCH, Ernest			
Els Països Catalans: la proposta socialista	182		
LLULL I GRIMALT, Joan			
La manca de capacitat decisòria del camp necessita una solució urgent	26		
LLULL, Vicente			
Treballs arqueològics al poblat de So'n Fornés	125		
MADRID, Francesc			
Eugení d'Ors	243		
MARESA, Andreu			
Apropem la política al poble	280		
MARCH CERDÀ, Martí			
Comunicació, premsa local i societat mallorquina	208		
MARÍ, Isidor			
Una Universitat autònoma i de totes les Illes	185		
MELIÀ, Josep			
Nació i nacionalisme	67		
La vida municipal sota el franquisme	258		
MIR, Gregori			
Aproximació al període franquista a Mallorca	88		
El mallorquinisme polític	122		
MIRALLES I MONSERRAT, Joan			
Sobre la nostra senyera	226		
MOLL, Aina			
No deformem la història	56		
Aclarir un malentès	86		
MURILLO, Andreu			
La immediata postguerra a Menorca	91		
NADAL, Pilar			
XIX Setmana Internacional del Cinema. Barcelona	279		
OBRADOR, Francesc			
Món del treball. Mallorca 76	7		
OLIVER JAUME, Jaume			
El sexe: un llenguatge per a la comunicació	206		
PONS, Miquel			
Antoni Gelabert. Esbós biogràfic	175		
Amic Antoni Gelabert	178		
QUINTANA PEÑUELA, Albert			
La geografia de Mallorca i el règim franquista	127		
QUINTANA TORRES, Antoni			
Un estatut per al poble	59		
RAYÓ FERRER, Miquel			
La gestió de la natura	50		
RIBAS I MARÍ, Enric			
Homenatge a Marià Villangómez	28		
RIGO, Eduard			
Llenguatge i classe social	201		
ROSSELLÓ BOVER, Pere			
Antologia. Camí sens fi	78		
SEGURA I SALADO, Josep			
La senyera balear: una realitat històrica que pot evolucionar	187		
SERRA, Antoni			
Valoració d'un any polític 1976	5		
L'escriptor i la política	32		
L'autonomia o el PSOE mostra les orelles de la legalitat	65		
Crònica per a una festa electoral	115		
Ha guanyat la reforma del franquisme	143		
Aproximació a Gabriel Alomar	230		
Tres articles de G. Alomar i dos textos complementaris	239		
Valoració política d'un Congrés insòlit	284		
SERRA BUSQUETS, Sebastià			
Eivissa i Formentera entre «nacionals» i republicans l'any 1936	110		
El fet nacional a les Illes	181		

SERRA DE GAYETA, Francesc

Don Guillem Cifre de Colonya: la seva doctrina i el seu temps 19

La història no comença avui: La qüestió «regionalista» a Mallorca a principis de segle 132

SOLER PALÀ, Manuel

El pols de l'Església mallorquina 45

A propòsit d'unes estadístiques socio-religioses 136

El moment actual del Santuari de Lluc 275

SUREDA GARCIA, Bernat

Notes per a una història de l'educació a Mallorca durant l'època franquista 107

SUREDA NEGRE, Jaume

Política i comunicació 199

Publicitat i ideologia 204

TORRES I QUETGLAS, Catalina

V Trobada de cant coral a Mallorca 167

TUGORES, Miquel

Partits davant el Nacionalisme, Autonomia, Països Catalans (taula rodona) 69

VERD, Sebastià

Temps per a Paulí Buchens: demà en parlarem 18

Quan el necessari autogovern? 146

Reflexió per a després d'unes eleccions 245

Ciutat de Mallorca, passat i futur 261

VERJO

s'oli gustós d'abans
encara es fa avui

CAIMARI

Ramis

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00
I N C A

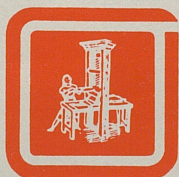
LLIBRERIA SELECTA

sempre al dia
en les novetats bibliogràfiques

C/. Sant Felip Neri, 10

Telèfon 22 25 22

CIUTAT DE MALLORCA

Impremta
SS. CORS

*Impresos comercials,
publicitaris i de luxe*

Imprimeix també, des de l'any 1940, tota classe de revistes i llibres

BALMES, 39

TELÈFON 25 44 32

PALMA DE MALLORCA

OBRA CULTURAL BALEAR

la lluita del nostre poble
per la seva cultura

Feis-vos-ne soci